Comorile lăzilor de zestre din Poarta Carpaților

Fundata - Moieciu - Bran

Dr. IOAN PRAOVEANU

Bran
Moieciu de Jos
Vf. Măgurița
1049
Şimon
Podul Şimonului
Cheia
Vf. Breazu
1022
Casa Balaban
Schitul Bran
La Cetățuie
Drumul Carului
Colțul Ocenadii
1119
Colțul Cheii
1007
Complexul Cheile Grădiștei
Pădurea Magistratului
La Chiuitori
Muntele Secătura
Complexul Cheile Grădiștei II
Pista pentru schi fond
Poiana Andolia
Vf. Andolia
1348
Colțul Ziliștea
1217
Moieciu de Sus
Bis. Ortodoxă Adormirea Maicii Domnului
În Iudă
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

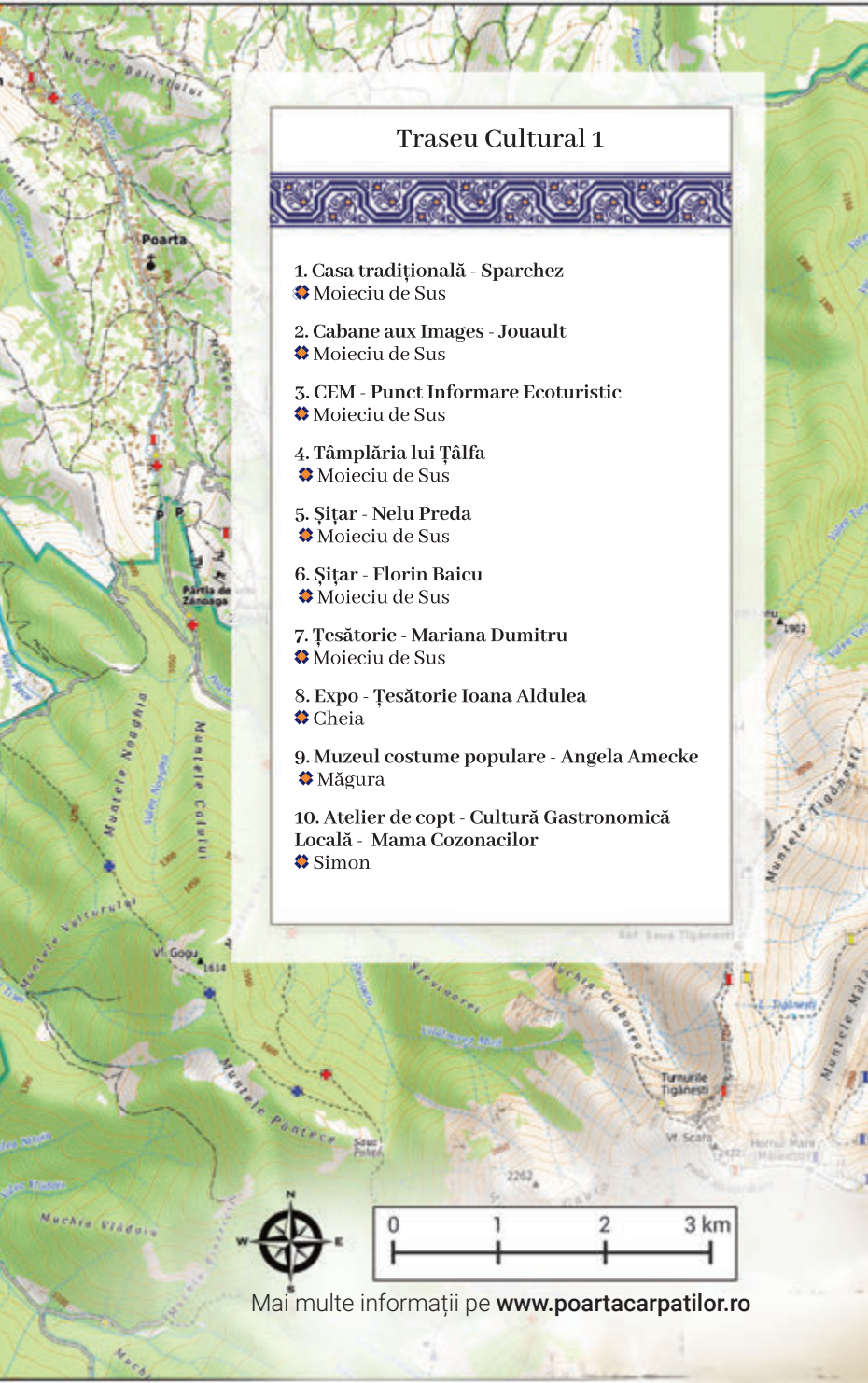

Traseu Cultural 1

1. **Casa tradițională - Sparchez**
   Moieciu de Sus
2. **Cabane aux Images - Jouault**
   Moieciu de Sus
3. **CEM - Punct Informare Ecoturistic**
   Moieciu de Sus
4. **Tâmplăria lui Țâlfa**
   Moieciu de Sus
5. **Șițar - Nelu Preda**
   Moieciu de Sus
6. **Șițar - Florin Baicu**
   Moieciu de Sus
7. **Țesătorie - Mariana Dumitru**
   Moieciu de Sus
8. **Expo - Țesătorie Ioana Aldulea**
   Cheia
9. **Muzeul costume populare - Angela Amecke**
   Măgura
10. **Atelier de copt - Cultură Gastronomică Locală - Mama Cozonacilor**
    Simon

Mai multe informații pe **www.poartacarpatilor.ro**

CENTRUL DE ECOLOGIE MONTANA
MOIECIU DE SUS
www.cem.ro

PROGRAM CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

POARTA CARPAȚILOR
FUNDATA, MOIECIU, BRAN

Comorile lăzilor de zestre din Poarta Carpaților

Dr. IOAN PRAOVEANU

Broșura a fost realizată de Fundația Centrul de Ecologie Montană
în cadrul proiectului "Comorile lăzilor de zestre din Poarta Carpaților",
Fundata-Moieciu-Bran, 2018.
Proiectul a fost co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.
Concept grafic/tehnoredactare: Diana Ioana Bobeș
Fotograf proiect: Alina Bobu
Tipografia: Brand Office SRL Brașov

FUNDAȚIA CENTRUL DE ECOLOGIE MONTANĂ
Moieciu de Sus 125, Brașov, România
e-mail: orleanu@cem.ro
www.cem.ro www.poartacarpatilor.ro

Comorile lăzilor de zestre din Poarta Carpaților

Dr. IOAN PRAOVEANU

Proiectul, intitulat cum nu se poate mai sugestiv ”Comorile lăzilor de zestre din Poarta Carpaților”, ocupă cu certitudine un loc pe podiumul celor mai valoroase lucrări de acest tip, atât sub aspectul abordării unor valori culturale aparținând în egală măsură patrimoniului cultural material și imaterial, cât și prin demersul riguros științific și cu o finalitate practică, cu modalități care conștientizează și antrenează însăși comunitatea sătească, moștenitoare. Tema demersului cultural are și o valoare simbolică, pentru că lada de zestre este comoara familiei tradiționale, care se transmite din generație în generație în cel mai important moment al vieții: căsătoria.

Cutreierând satele brănene, autorii proiectului au descoperit prin lăzile de zestre ale bunicilor bogăția patrimoniului textil specific zonei (piese de port popular, scoarțe și covoare etc.), păstrat în credința că moștenirea e sfântă, este de la mama, bunica sau străbunica. Observând că mai sunt oameni care păstrează, colecționează și conservă prin mici colecții particulare aceste piese, alături de alte piese de patrimoniu etnografic, autorii proiectului și-au propus stimularea interesului întregii comunități pentru păstrarea și promovarea acestor valori identitare prin purtarea la sărbători sau cu prilejul unor evenimente culturale care marchează momente de referință din viața satului.

Proiectul urmărește revigorarea meșteșugurilor casnice legate de obținerea pieselor textile (țesutul postavului, dimiei și pânzei de casă, cusutul și brodatul cămășilor de sărbătoare, împletitul flanelelor de lână) prin diverse modalități, în gospodărie și pensiuni, prin organizarea de ateliere. Acestea pot fi și forme de promovare a patrimoniului textil în cadrul unor activități integrate turismului cultural.

Proiectul are o finalitate practică pentru că identifică piesele de patrimoniu etnografic, oferă modalități de conservare și promovare a acestuia și, totodată, urmărește reactivarea meșteșugurilor casnice, ceea ce va conduce la păstrarea specificului cultural local alături de alte valori identitare tradiționale.

PORTUL POPULAR BRĂNEAN

Portul popular, ca o amprentă vie purtată pe trup, este o componentă definitorie a identității unui popor, căruia îi dă unitate și sens, vorbind despre ceea ce îl face aparte și lărgindu-i orizontul istoric. Costumul tradițional, prin podoabele, materialele, culorile și croiala elementelor sale, oglindește locul omului în sat, felul în care înțelege viața și sensibilitățile sale.

Piesele și materialele care compun portul popular tradiţional, precum și particularitățile sale, au luat formă din nevoia omului de a-i fi de folos, dar și pe plac, în traiul de zi cu zi. Veșmintele s-au adaptat naturii, mai cu seamă climei, dar și ocupațiilor și meșteșugurilor sătești, evoluând în funcție de anumiți factori care au țesut o imagine însuflețită a locului și a oamenilor lui.

Trăind în zonă montană (satele Fundata, Şirnea, Moieciu de Jos, Moieciu de Sus, Peştera, Măgura, Şimon şi Poarta) sau premontană (satele Predeal și Sohodol), săteanul din zona Bran s-a ocupat mai ales cu creşterea animalelor şi lucrul la pădure, mai puțin cu agricultura. Îmbrăcămintea s-a adaptat iernilor geroase la pădure

Ie cusută pe pânză de casă
cu margine, motiv frunza
de viță de vie.

Colecția Elena Călăican -
sat Șirnea, comuna Fundata

și verilor răcoroase de păstorit la munte, cu nopţi reci și precipitaţii abundente. Astfel, pentru piesele care îmbracă trupul cea mai potrivită a fost lâna, iar pentru cele cu rol de prim-veşmânt (cămăşi, izmene) cânepa şi inul, cultivate în fiecare gospodărie.

Straiele brănenilor, cum se purtau până nu demult şi cum se mai găsesc încă prin lăzi de zestre, își au originea înaintea perioadei daco-romane, aparţinând chiar de fondul cultural preroman. Piesele iniţiale de port românesc sunt şi piesele de bază ale portului brănean: cămaşa încreţită la gât şi fota pentru costumul femeiesc, iar cioarecii, cămaşa, brâul şi cojocul pentru cel bărbătesc. Portul se nuanțează treptat, mai ales prin dezvoltarea tehnicilor de prelucrare a materiilor prime şi a tradiţiilor locale de ornamentare.

Cu toate că nu abundă în particularităţi locale, ci se regăseşte în arealul Munteniei Carpatice, în Bran, Muscel şi Dâmboviţa, portul brănean se distinge totuși limpede prin **fota de Moieciu**.

Secolul al XIX-lea este marcat de transformări economice, fiind

încurajată economia de schimb în primul rând prin practicarea transhumanţei pastorale, când toamna se pleca cu turmele la șes și vara la păşunile de la munte. Urmează mişcări demografice fără precedent și, cum era firesc, satele brănene adoptă piese de port din

alte zone: căciula mocănească, pălăria „ţuţuienească”, bituşca şi ţolicul sunt tipice Mărginimii Sibiului, iar fota strâmtă şi marama femeilor brănene vin din portul muscelean. Tot acum, ornamentarea şi croiul se îmbogățesc odată cu apariția bumbacului, câmpurile decorative devin mai ample și culorile naturale ale materialului, alb şi negru, se diversifică treptat prin utilizarea mătăsii şi a firului metalic.

Influenţele orăşeneşti pătrund la sfârșitul secolului al XIX-lea: oamenii mai avuți ai satelor (comercianţi, economi de vite, intelectuali)

adoptă piese de la oraș, precum cațaveica, cizmele „bilgăr” („burger”) și paltonul.

Cu timpul, țesăturile tradiționale (dimia, zeghea, pânza de cânepă și in) sunt înlocuite de materiale industriale, de stofa țesută mecanic, de catifea sau atlaz. La sfârșit de secol XX, odată cu dispariția generației care a trăit în cultul tradiției, care își manifesta apartenența la comunitate, se renunță treptat la costumul tradițional. Totuși, acesta nu e uitat, ci se mai îmbracă în zile de sărbătoare sau se păstrează ca moștenire de valoare și înțelepciune.

COSTUMUL FEMEIESC

Pentru a ști despre ce tip de costum femeiesc tradiţional vorbim, lămuritoare este piesa care îmbracă trupul de la talie în jos: catrinţa, fota sau vâlnicul. În Bran se poartă costumul cu fotă, pe care îl regăsim de-a lungul evoluţiei sale în Muscel, Dâmboviţa, Prahova şi Bran, dar și în zonele de pe versantul estic, sud-estic şi vestic al Carpaţilor.

Imaginându-ni-l pe de-a-ntregul, la costumul cu fotă din Bran femeile îmbrăcă cămaşa sau ia, peste care cele mai în vârstă puneau o leibărică din zeghe, iar fetele un ilic din catifea. De la talie în jos venea fota largă cu pulpane, încinsă la mijloc cu brăciile, picioarele înfășurându-se cu obiele, peste care se legau opincile cu nojițe din piele sau din lână.

Fota

Fota largă cu pulpane sau **fota de Moieciu** este simbolul costumului femeiesc din zona Bran, fiind veşmântul care înfăşoară poalele și care face trecerea de la piesele de acoperire la cele de îmbrăcăminte.

Fota se compune din vânăt, care, înfășurat pe corp, acoperă partea din spate, şi din două pulpane, la capetele ţesăturii. Pulpanele, diferite prin decor şi cromatică, se purtau una peste cealaltă: cea mai bogată în alesătură se arăta în zile de sărbătoare, cea cu decor mai simplu în zilele de lucru.

De formă dreptunghiulară, fota este ţesută la război în patru iţe (în ochiuleţe), cu urzeala din bumbac sau din aţică, pentru vânăt şi pulpane, și cu bătaia din lână, neagră la vânăt şi în culori la pulpane.

Varga este considerată cel mai vechi element decorativ al artei populare româneşti, regăsindu-se la fotele dacilor și ilirilor și la costumul femeiesc din arealul Munteniei Carpatice, unde este comună veşmintelor şi ţesăturilor de interior.

La fota de Moieciu, vărgile (în alte zone bate sau bete) sunt amplasate în ţesătură transversal (din bătaie), în culori și modele diferite pe fond negru, fiecare variantă marcând și o fază de evoluţie a piesei.

Într-o primă fază, la costumul de sărbătoare vărgile simple în roşu-portocaliu alternează ritmic cu cele negre ale țesăturii de fond, constituind și decorul de bază al uneia dintre pulpanele fotei de lucru şi de sărbătoare, de-a lungul evoluției lor.

Firul metalic apare de la sfârşitul secolului al XIX-lea, inițial la varga fotei de sărbătoare, care combină alesăturile din lână policromă cu firul metalic numit genel, de unde și numele de fotă cu genel.

Acesteia îi ia locul **fota aleasă**, ca ultimă variantă a fotei de sărbătoare: una din pulpane are vărgi cu alesătură din bumbac alb pe fond roşu în ochiuleţe, cealaltă vărgi simple, de obicei de culoare roşie pe fond negru.

La cingători, unde fota cuprinde trupul cu brăciile, şi pe poale, vânătul prezintă un decor din mânji, nişte vărgi transversale înguste, din lână roşie pe fond negru.

Decorul din ţesătură (din urzeală) este înlocuit treptat cu cel din alesătură, vărgile împodobindu-se cu motive decorative alese cu mâna în războiul de ţesut. Apar zăluţa, cârligul ciobanului, frunza, bujorul şi pomul vieţii, în varianta bradului şi a glastrei cu flori.

Detaliu fotă țesută, strâmtă, cu ornamentică geometrică și fir metalic (genel).

Colecția Veronica Răuța, Dragoslavele.

Ornamentica fotelor se bazează în principal pe jocul de culoare al dungilor. Dungile simple încadrează la început motive geometrice, mai apoi motive stilizate din lumea floral-vegetală. Acestea sunt dispuse liniar, în paralel cu grupele de dungi, care le încadrează sau cu care alternează.

Tot la sfârşitul secolului al XIX-lea pătrunde în satele Branului, întâi la costumul de mireasă din Branul de Sus (Şirnea şi Fundata), **fota strâmtă de Muscel,** de sărbătoare și de lucru. Este aparte prin decorul său exuberant cu fir metalic, motivele geometrice acoperind-o la început doar parțial, pe urmă amestecul geometric-vegetal împânzind-o în întregime. Între cele două războaie mondiale, fota strâmtă devine piesa de bază a aşa-zisului „costum naţional", pornind de la Muscel şi integrându-se, în parte, în costumul moldovenesc.

Cămaşa femeiască

Piesa de bază a costumului feminesc este cămaşa, ştiută în satele Branului drept ie, care păstrează caracterele specifice portului popular românesc, prin croi şi modul de amplasare a câmpilor ornamentali.

Literatura de specialitate deosebeşte totuşi cămaşa de ie. Cămaşa cuprinde în lungime tot corpul, de la gât până la glezne, având poalele care fie fac corp comun cu stanul, fie îi sunt ataşate. Ia ajunge numai până în talie, poalele fiind separate.

Materia primă a cămăşilor femeieşti era pânza de in ţesută în două iţe la război, în casă, de unde-i şi spune pânză de casă. În secolul al XIX-lea pătrunde pânza cu margine, o dungă portocalie decorativă de circa patru cm lăţime, dispusă pe marginile pânzei pentru a sublinia linia croiului. Din a doua jumătate a secolului, mai ales la cămăşile de sărbătoare, bumbacul devine materie primă, la început în amestec cu inul. Pânza de cânepă a rămas în continuare potrivită cămășilor de lucru.

Tipurile de cămaşă se diferențiază prin croiul stanului (faţa şi spatele cămășii) şi prin felul în care mâneca se ataşează la stan - dacă pornește de la baza gâtului odată cu acesta sau din umăr, ca piesă distinctă. În acest sens, iile femeieşti din satele brănene aparţin tipului de **cămaşă încreţită** la gât, care adună la baza gâtului, în creţuri, întreaga lăţime a stanului şi a părţii superioare a mânecilor. Acest tip carpatic aparţine străvechiului fond iliro-traco-dacic din sud-estul Europei.

Cămaşa se compune din stan și mâneci, la care se adaugă clini (al-

doaie) şi o pavă (bucăţuie), o bucată de pânză pătrată sau triunghiulară care vine sub mânecă. Croiul mânecii, după cum se folosesc cele două elemente adăugate, este: cu clin şi bucăţuie, cu clin fără bucăţuie şi cu bucăţuie fără clin.

Cămăşa încreţită la gât se diferenţiază prin altiţă, o parte a mânecii de pe umerii cămăşilor femeieşti, care poate fi altiţă ca element de croi sau ca element ornamental. La ia de Bran nu apare altiţa în croi, ci altița în decor, care poate apărea sau lipsi (la iile cu mânecă largă).

Ia cu mânecă răsucită a fost, până în secolul al XIX-lea, cea mai răspândită variantă a cămăşii încreţite la gât. Faţa şi spatele cămășii sunt croite din câte o bucată întreagă de pânză, cu câte o jumătate de foaie prinsă de-o parte şi de alta pentru a-i da lărgime. Mânecile se obţin prin aşezarea în spirală a foii în formă de triunghi și se prind la baza gâtului cu altiţa, iar pentru lejerizarea mișcării se adaugă bucăţuia pătrată. Croiul acesta pare să fi fost influențat de moda de la curţile domnitorilor moldoveni şi munteni din sec. XVI – XVII.

Costum tradițional brănean din Șirnea - cămașa cusută cu arnici verde și fir imitație auriu. Motivul redat este frunza de stejar. Vechime peste 80 de ani.

Colecția Elena Călăican
Sat Șirnea, comuna Fundata

Pentru a urmări evoluţia cămăşii femeieşti brănene, începând cu cel mai vechi tip, sunt relevante anumite criterii definitorii.

Astfel, după modul de încheiere al cămăşii la baza gâtului, cea mai veche este o răscroială rotundă, deschisă atât cât să permită trecerea capului şi încreţită pe o aţă. Un tip mai evoluat este cel în care lăţimea stanului şi a mânecilor este adunată pe **obânzică**, o bentiţă ornamentată amplasată la guler şi uneori la mâneci. Dacă răscroiala de la baza gâtului rămâne în general constantă, gura cămăşii vine fie lateral (la cele mai vechi), fie în mijlocul pieptului.

După terminația mânecii, ia încrețită la gât ia următoarele forme: **ia cu obânzică sau pumnaşi, ia cu pumnaşi întorşi, ia cu mânecă cu fodori și ia cu mâneca largă.**

Ia cu pumnaşi este cea mai veche, cu gura pe piept și cu altiţă din arnici şi fir metalic; este confecţionată din pânză de casă, din bumbac ţesut în două iţe, încheiată în cheiţă cu acul. Câmpii ornamentali sunt amplasaţi pe mânecă în trei registre: altiţă cu motive în tăbliţe, cu râuri şi colţişori cusuţi pe fir, despărţite cu şebac în râuri, în lungul mânecii, care se termină cu pumnaşi, o manşetă cu decor cusut. Pe piept, gura cămăşii are decor în table cu râuri, pe guler şerpoi făcut cu lănţic (tehnică în care firul este dat peste ac).

Mai des întâlnită este **ia băbească, adică ia cu pumnaşi întorşi**, cu gura cămăşii amplasată fie într-o parte, fie pe piept. În general, iile băbești sunt confecţionate din pânză de casă, din bumbac ţesut în două iţe, cu altiță în decor din arnici şi fir metalic (imitaţie sau mitaţie). Pe mânecă, câmpii ornamentali sunt amplasaţi în trei registre, altiţă, râuri (un şebac încadrat de motive vegetale) şi pumnaşi întorşi; pe piept vine un decor în table cu arnici şi umplut cu imitaţie, iar la gura cămăşii un decor în steluţe.

Motivele decorative deosebite sunt cârligul ciobanului, colţişorii şi motivele scheomorfe, cu cujba. Decorul se dezvoltă și se întinde pe toată suprafaţa mânecii, în şire încadrate de motive florale.

Ia cu **mânecă cu fodori** (sau fuduri, volan rezultat prin strângerea mânecii cu ajutorul beteliei) se

prezintă în două variante: cu mînecă cu fodori cu altiţă şi cu mânecă cu fodori fără altiţă, mai frecventă.

Ia cu mânecă cu fodori şi altiţă în decor este confecţionată din pânză cu margine. Iile cu fodori şi fără altiţă în decor au câmpii ornamentali răspândiţi pe mâneci, piept şi la gât. Pe mâneci apar râurile (şebace) din arnici, care se continuă cu fodori, cu decor brodat cu acul cu arnici și cu colţişori făcuţi cu igliţa. Unele exemplare au la mâneci un decor din brăduţi şi săpi, în râuri, iar pe piept table urmând gura cămăşii, încadrată de elemente vegetale. Provenită din Muscel, **ia cu mânecă largă** apare numai la costumul de sărbătoare și este confecționată din pânză de bumbac, ţesută în două iţe cu motive din arnici, mătase şi fir metalic. La subraţ vin două pave, iar cel mai des cămăşa are gura pe piept.

O variantă des întâlnită prezintă un decor ales în război cu mâna pe spetează, cu motive florale stilizate, încadrate de şire reprezentând cârligul ciobanului, la mâneci cu găurele şi colţişori. Câmpii ornamentali sunt dispuşi în şire, paralel sensului cusăturilor de asamblare şi marcând obânzica (terminaţia din jurul gâtului), gura cămăşii şi marginea mânecilor. Decorul mânecii îmbină altiţa, dedesubt trei şire (râuri) longitudinale şi un registru transversal care marchează partea inferioară a mânecii. Pe piept vin două şire brodate, paralel cu gura cămăşii, iar pe spate o compoziţie ornamentală în două registre, paralele cu mâneca.

Cămăşile femeieşti din satele brănene dovedesc un simț artistic aparte, mai ales prin amplasarea câmpilor ornamentali care urmează linia croiului și conturează silueta femeii, dar și prin cromatică. La cele vechi, albul curat al pânzei e completat de negrul sobru al decorului. Iile capătă mai multă culoare odată cu vopselele şi noile materiale de decor: firul de mătase, de borangic, firul metalic auriu şi argintiu, mărgelele şi paietele. Estetic, jocul pestriț va fi întotdeauna echilibrat prin păstrarea câmpilor ornamentali tradiţionali.

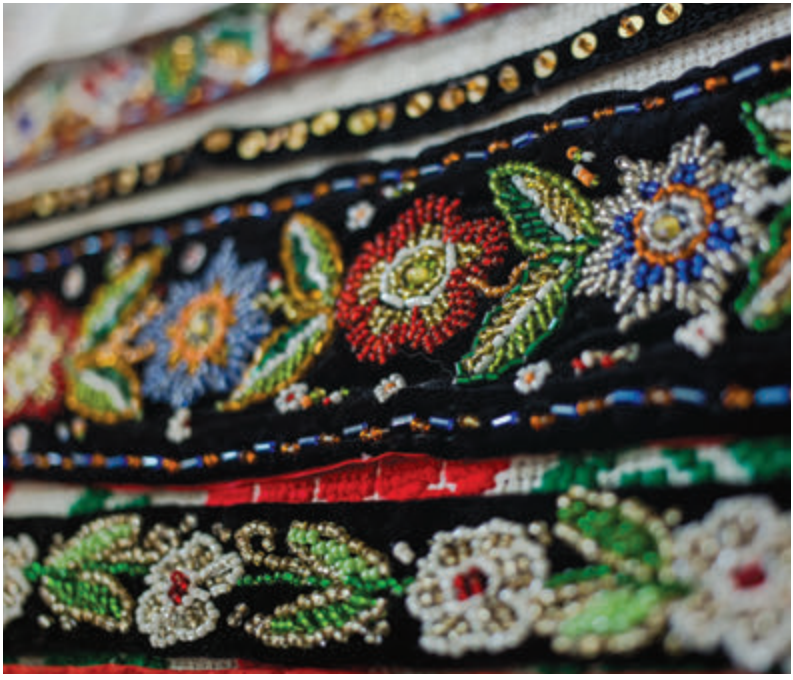

Găteala capului

În lumea satului, felul în care femeia își gătește capul e grăitor în a-i spune povestea, vorbind mai ales de locul său în societate, de vârsta și devenirea sa. Într-un soi de ritual miraculos, pieptănătura și acoperirea capului sunt mereu făcute cu rost şi armonie.

Până la 14 ani, fetiţele își pieptănau părul în două codiţe legate cu fundiţe, cu cărare la mijloc. Odată ce ieşeau la joc, ca fete de măritat, părul se purta fie cu cărarea într-o parte şi împletit în două cozi din dreptul urechilor, legate la ceafă, fie împletit la spate într-o singură coadă, din şuviţe fără soţ şi legată cu fir răsucit din lână roşie, care la sat apăra de deochi.

Vara, părul se împodobea cu flori de grădină, cu busuiocul purtător de noroc şi garoafe, alături de piepteni şi agrafe din os.

În zi de sărbătoare şi la joc capul rămânea descoperit, iar la lucru se acoperea cu basmale (bariş) din bumbac sau mătase, luate din târg, ornamentate diferit de cele ale femeilor măritate; iarna se purta broboada.

Încă din ziua nunţii, femeia măritată începea să își gătească capul altfel și cu alt înțeles: părul era pieptănat cu cărare la mijloc, împletit în două cozi strânse într-un conci în creştetul capului. Capul se acoperea cu o căiţă, ca în Ţara Oltului, şi cu gimbirul, o basma triunghiulară sau dreptunghiulară, împrumutată din portul orășenesc de Săcele şi Scheii Braşovului.

Pe lângă paza de vreme rea, acoperitorile de cap sunt însemne ale portului de ocazii, marcând sărbătorile şi principalele momente din viaţa omului - găteli pentru mirese, miri şi pocânzei.

În zile de sărbătoare se purta ştergarul (marama mai târziu), pe sub care, pe frunte, se încinge legătoarea, care spunea că femeia e măritată. Ștergarele, ţesute în două iţe, în casă, sunt cele mai răspândite în spațiul românesc, în Bran fiind principala acoperitoare de cap a portului de sărbătoare. Asociată cu marama, femeile măritate purtau în zilele de sărbătoare legătoarea pentru cap, lucrată din mărgele viu colorate (verde, roşu, galben, alb) cusute pe tiul, iar astăzi și pe catifea neagră.

Marama înlocuiește, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ștergarul din in, bumbac şi lână. Este o ţesătură dreptunghiulară în două iţe, din borangic, bumbac şi fir metalic, lungă până la trei metri. Marama este aparte ornamentată la capete, cu elemente liniare în şire paralele, perpendiculare pe sensul firului de urzeală. Câmpul central este acoperit de elemente vegetale, adesea pomul vieţii, şi geometrice, de pildă hexagonul în diverse combinaţii. Maniera coloristică de ton în ton, care folosește materiale de aceeaşi culoare, și uşorul relief al motivelor dat de fire mai groase de

bumbac şi mătase, creează un efect artistic distinct.

De la mijlocul secolului al XIX-lea, portul se îmbogăţeşte cu basmalele de caşmir, industriale, realizate dintr-o ţesătură foarte fină de lână, cu compoziţii florale imprimate în culori vii pe fond închis. Femeile încep să poarte gimbir, o ţesătură din lânică (un fir de lână moale) în tonuri de roşu şi galben pe negru, cu elemente florale repetate ritmic în câmpul central, încadrat de un chenar cu elemente vegetale distincte, mărginite la rândul lor de elemente liniare.

Basmalele sau cârpele de cap se leagă diferit: sub bărbie, la ceafă sau în creştetul capului. Cele de caşmir se poartă şi pe după gât, pe umeri, legate în cruciş peste piept.

Capul se mai acoperea cu cârpa din atlas, o ţesătură mecanică pătrată din mătase naturală, cu franjuri din fir de mătase, răsucit. Specifice îi sunt motivele florale încadrate de un chenar în tonuri de cafeniu, roz, verde şi albastru pe fond negru.

De frig se purta broboada din târg, o ţesătură industrială din lânică, dreptunghiulară, înconjurată de franjuri din dantelă și maron pe întreaga suprafaţă.

Pălăriile din fetru, cu calota sferică şi borul relativ mare, sunt o altă piesă specifică portului feminin din Bran, dar se poartă și în Muscel, Dâmboviţa şi Prahova.

COSTUMUL BĂRBĂTESC

Bărbatul, înveșmântat mai simplu, mai sobru și cu mai puțină culoare, purta mereu cămașa peste cioareci şi se încingea la mijloc cu brâul sau cu chimirul de piele.

Cămaşa bărbătească

Cămaşa bărbătească brăneană poate fi cumva situată la graniţa dintre cămăşile scurte din nordul ţării şi cele lungi din câmpiile sudului, fiind de lungime mijlocie, cu poale care îi ajung până aproape de genunchi.

De tip „poncho”, cămaşa are mâneca prinsă din umeri și stanul cu faţa şi spatele lucrate din aceeaşi bucată de ţesătură. Pe părţile laterale sunt amplasaţi clinii, iar între clini şi mânecă vine o pavă. În funcţie de numărul clinilor, cămaşa poate fi dreaptă sau evazată. Mâneca este lucrată din una sau două lăţimi de pânză şi rămâne, la piesele de sărbătoare, decupată pe toată lungimea ei.

La majoritatea cămăşilor bărbăteşti din Bran, ca şi la cele din Muscel, asamblarea părţilor componente se face cu cheiţa lucrată cu igliţa (croşeta), iar mânecile, gulerul şi poalele cămăşii se termină în colţişori făcuţi cu igliţa.

Cămaşa de Bran este lucrată din pânză ţesută în casă, în două iţe. Pentru cămăşile de lucru se folosesc cânepa şi inul pentru urzeală şi pentru bătaie, iar pentru cele de sărbătoare bumbacul. Decorul

brodat e realizat din mătase, arnici şi fir metalic, numit imitaţie.

În Bran, Muscel şi Dâmboviţa întâlnim, ca la portul femeiesc, şi pânza cu margine, dunga portocalie care conturează silueta. Marginile, numite chenare în alte zone, atrag de-a lungul desfășurării lor și dispunerea motivelor brodate.

Decorul cămăşilor bărbăteşti de sărbătoare combină trei componente ornamentale: ornamente din îmbinarea pânzei (margini), cusături de asamblare (cheiţe) și motive brodate. Acestea se grupează în josul mânecilor, la terminația lor, pe poale, la gura cămăşii şi în jurul gâtului.

Decorului brodat pe fir cu arnici negru şi umplutură cu beteală (fir metalic) i se spune râuri, de unde și cămaşa cu râuri. La poale, râurile sunt cusute pe cruci cu umplutură cu beteală, pe fir, iar motivul care se repetă cel mai mult este „trandafirul cu frunza lui”.

Frecvente sunt cămăşile cu obânzică, cu croiul, clinii şi mânecile largi, dublate la piept de o pânză numită local căptuf, ornamentate la obânzică, la gura cămăşii, la terminaţia mânecii şi la poale. Cu fir de mătase şi imitaţie, decorul brodează preponderent trandafiri şi vrejuri. Pe marginea lor se lucrează cu acul un mic ajur și cu igliţa colţişori. Îmbinarea componentelor se face în cheiţă, iar cheiţa şi colţişorii sunt lucrate din arnici şi fir metalic.

Modele de cămăși bărbătești din zona Branului.

Colecția Angela Amecke
Sat Măgura, comuna Moieciu

Cămăşile de lucru aparţin tipului de cămaşă cu guler, cu mâneca încreţită cu manşetă, cu broderie cu arnici alb la manşetă şi ajur pe poale, lucrat cu acul.

Când sunt privite, despre cămăşile bărbăteşti de Bran se poate spune că sunt albe. Decorul alb pe fond alb realizează o cromatică de ton în ton, iar ca decor predomină albul mătăsii sau negrul arniciului în amestec cu auriul firului metalic.

Pantalonul

Îmbrăcând trupul de la brâu în jos, pantalonul din postav de casă este o piesă fundamentală a portului pastoral. Dacă în regiunile colinare şi de câmpie pantalonii de vară sunt lucraţi din cânepă, iar cei de iarnă din postav, în zona Bran, unde creşterea vitelor şi lucrul la pădure au loc vara la peste 1300 de metri, pantalonii bărbăteşti sunt lucraţi din lână indiferent de anotimp, care protejează, ţine de cald pe frig şi e răcoaroasă vara.

Lucrați din dimie sau zeghe, în satele Branului bărbații poartă fie cioareci, fie pantaloni de zeghe.

Purtați și în vremea dacilor, cioarecii sunt lucraţi din dimie, ţesută la război în patru iţe, cu urzeala din lână ţigaie răsucită cu druga și bătaia din lână ţigaie (mai rar ţurcană, toarsă). Dimia, îngroşată şi finisată la piuă, dă elasticitate și modelează pantalonii pe trup.

Cioarecii sunt de două tipuri, și anume cioareci strâmţi cu tur, cei mai vechi, și cioareci largi, pantalonii propriu-ziși, cu găici la brâu pentru a fi încinşi cu curea îngustă și manşete în partea de jos a cracilor. Sunt formaţi din craci, tur şi clini de formă triunghiulară.

Cioarecii strâmţi îmbracă ambele picioare dintr-o singură bucată de ţesătură, care formează parţial şi turul pantalonilor. Cum această singură lăţime nu reuşeşte să cuprindă trupul de jur împrejur, la spate şi între picioare sunt intercalaţi clini care uneori ajung până la glezne.

La costumul de sărbătoare, cioarecii se poartă cu cămaşa cu râuri, cu chimirul şi leibărica de

zeghe. Sunt însă îmbrăcați și la lucru, mai ales de ciobani, împreună cu opincile, cămaşa din cânepă (cămăşoi), chimirul, leibărica de postav şi cojocul lung cu lână în afară (bunda).

Pantalonul din zeghe sau pantalonul pană (ţesătură în patru iţe din lână sârbă - neagră natural, îngroşată la piuă) apare mai cu seamă în portul de lucru. La el bărbatul încălța bocancii, mai puțin cizmele bilgăr (bürger), punea cămaşa de cânepă, peste care venea flanelul, împletit tot din lână sârbă, toarsă şi răsucită.

În afară de linia croiului, pantalonul din portul bărbătesc brănean nu e încărcat de elemente ornamentale, ci păstrează culoarea naturală a lânii, alb-gălbuie la cioareci şi sârbă, negru-roşiatică la pantalonii pană.

Acoperitorile de cap bărbăteşti

Căciula, lucrată din blana de miel a oilor ţigăi (în special sârbe), acoperă capul din cele mai vechi timpuri și este folosită aproape tot anul, mai puțin vara, la munte.

Bărbații brăneni purtau căciula ţuguiată, ca în toate zonele din Carpaţi, cu vârful lăsat liber, întors pe o parte, orientat spre spate sau îndesat.

În portul mocanilor, al marilor „economi" de vite care au practicat transhumanţa pastorală, apare şi căciula mocănească, uşor tronconică, cu baza mare spre vârf. Acestea se poartă în zonele Sibiu, Prahova, Vrancea, Argeş, Vâlcea, Gorj şi mai puțin în Dobrogea, unde e adusă de păstori.

Vara, brănenii puneau pe cap pălăria de pâslă, iar mocanii pălăria cu bor mic, numită şi ţuţuienească, meșterită de pălărierii din Mărginimea Sibiului.

Cingătorile

Cingătorile sunt acele piese care încing mijlocul femeilor și bărbaților, fie pentru a-l susține sau pentru a întregi estetic costumul tradițional. Întâlnim astfel brâie și curele.

Brâiele se împart în brâie late şi brâie înguste (bete, brăciri, brăcii), numite brăcii în portul din Bran şi Muscel, și specifice portului popular femeiesc.

Brâiele late susțin la nivelul taliei corpul bărbatului supus la munci grele. Lungi de 75-95 centimetri, acestea pot înfășură o singură dată trupul. Brâul este ţesut în război în patru-cinci iţe, urzeala este lucrată din bumbac răsucit și bătaia din lână sau bumbac răsucit, iar decorul din mătase răsucită. Pe întreaga suprafaţă se desfășoară romburi şi pătrate sau trandafiri, încadrate cu două chenare cu ochiuleţe, dispuse longitudinal, de regulă în argintiu şi galben pe fond negru. La capete, brâul se încheie cu două curele şi catarame metalice.

Brâiele înguste (brăciile) au rolul de a susţine piesele care acoperă poalele cămăşilor femeiești. Ţesute în război în trei sau patru iţe, cu urzeala din lână răsucită şi bătaia din lână sau din bumbac răsucit, acestea preiau în mare parte elementele ornamentale ale fotelor.

Decorul este realizat din năvădeală în ochiuleţe dispuse longitudinal, încadrate de romburi de diferite dimensiuni şi de calea rătăcită, în tonuri de roşu, roz, cafeniu, albastru, verde, galben, negru. La capete, brăciile se termină în franjuri din fire de urzeală.

Curelele late, numite chimire ori şerpare, lucrate din piele de vită (toval), sunt răspândite în Transilvania, Moldova Subcarpatică, Muntenia şi Oltenia. Chimirul nu lipseşte din portul lucrătorilor la pădure, ci le „ţine mijlocul la ridicătură", în timp ce pentru păstori are rol dublu - este element de decor, dar ține și punga cu bani, iasca, amnarul pentru aprins focul şi pentru tratarea vitelor de boli.

Chimirul cuprinde și el doar o dată talia şi se încheie în catarame metalice.

Brâiele sau betele, țesute în război în trei sau patru iţe, cu urzeala din lână răsucită şi bătaia din lână sau din bumbac răsucit, preiau în mare parte elementele ornamentale ale fotelor.

Colecția familiei Cornea,
Moieciu de Sus.

Elementele ornamentale sunt obținute prin mai multe tehnici: repusate (presate), ştanţate şi brodate cu fâşii de piele, cu fire metalice, cu mătase sau cu lână. Deosebite sunt broderiile cu fâşii de piele împletite, întâlnite mai ales în zona Sibiului, care aduc a piele de şarpe şi sunt denumite şerpare. Decorul brodat alternează cu aplicaţii din piele şi ţinte.

Chimirele din zona Bistriţa-Năsăud au motive brodate cu mărgele, iar în zona Sibiului decorul este cusut cu fâşii de piele, cu aplicaţii cu ţinte şi perforări la marginile clapelor buzunarelor.

Chimirele portului bărbătesc din Bran sunt, în mare parte, cumpărate de la meşterii curelari din Mărginimea Sibiului, la târgurile de ţară sau în urma practicării transhumanţei pastorale.

HAINELE DE DEASUPRA

Hainele de deasupra se iau peste cămaşă, întregind atât costumul femeiesc, cât şi cel bărbătesc, pentru a păzi corpul de vreme rea în anotimpul rece. În funcţie de materia primă folosită sunt haine lucrate din pielea animalelor, mai ales din blana oilor, şi din ţesătură de lână, ca postavul de casă (dimia şi zeghea) și mai târziu din materialele din lână ţesută industrial şi din catifea.

Dacă ne uităm la ce sunt de folos, hainele de deasupra se pot împărți în haine care acoperă trupul şi haine care îmbracă trupul.

Hainele care acoperă trupul

Hainele care acoperă trupul apar înaintea celor care îl îmbracă şi se regăsesc într-un areal cultural european mai larg, unele piese, ca ţolul de pildă, fiind atestate chiar şi în America Latină. De străveche tradiţie în portul brănean sunt ţolul şi gluga, piese care apar în zonele în care s-a practicat transhumaţa pastorală.

Ţolul este folosit de către păstori și este reprezentat de o fâşie de ţesătură în două iţe, cu urzeala şi bătaia din lână ţigaie, lucrată din două lăţimi de ţesătură, cu decor în vărgi din urzeală şi bătaie în culorile naturale ale lânii: alb-gălbui şi sârb (negru-roşcat).

Gluga este formată dintr-o singură bucată de țesătură de dimie, în patru iţe, îngroşată şi finisată la piuă. Forma glugii se obţine prin modelarea, la capătul fâşiei de ţesătură, a unui unghi care-i asigură un punct de sprijin fix.

Hainele care îmbracă trupul

Hainele care îmbracă trupul apar în două variante tipologice: drepte şi evazate. Evazarea se obţine prin intercalarea unor clini la subraţ.

Hainele care îmbracă trupul, lucrate din textile

Comună portului femeiesc şi bărbătesc este **leibărica**, o piesă fără mâneci, confecţionată din zeghe, luată peste cămaşă și descheiată în faţă.

Leibărica portului femeiesc de sărbătoare, numită şi ilic, este lucrată din catifea, cu decor brodat din fir metalic, mărgele, paiete şi rar mătase. Câmpii ornamentali cu motive florale sunt dispuşi pe piept, guler şi spate. Ilicul e mărginit de franjuri, are şnur la guler şi o cromatică în tonuri de auriu pe ţesătură neagră. Femeile împrumută din portul orășenesc scurteica, tot fără mâneci, confecţionată din postav de casă învărgat, cu marginile gulerului şi piepţilor garnisite cu blană.

În portul bărbătesc, cel mai des se poartă mânecarul, numit şi zeghioi (din zeghe), un postav ţesut în patru iţe la război, îngroşat şi finisat la piuă. Urzeala şi bătaia sunt numai din lână ţigaie, sârbă, toarsă, iar căptuşeala din ţesătură de lână în două iţe, cu învărgătura din urzeală.

Costum tradițional din Fundata. Leibărica de catifea este ornamentată cu broderie din fir metalic, mărgele și paiete. Motivele folosite sunt cele florale.

Colecția Denisa Stoian
Comuna Fundata

Mai recent este zeghioiul uşor evazat, alcătuit din două mâneci, spate și piept, cu două buzunare oblice și descheiat în faţă pe mijloc. Acesta se încheie cu bumbi (nasturi) și la spate are o gaică. Întâlnim şi un mânecar mai arătos, din postav industrial sau din catifea, uneori garnisit cu piei de miel sau din blănuri scumpe, de jder, nevăstuică, viezure.

În secolul al XX-lea, portul femeiesc de sărbătoare capătă eleganță prin paltonul orășenesc, de luat pe deasupra. Lucrat din ţesătură industrială și cusut la maşină, paltonul coboară drept pe lângă talie, iar la capătul cutelor are o bridă lată prinsă în nasturi şi guler din blană naturală sau guler şal.

Haine care îmbracă trupul, lucrate din piele

În satele Branului hainele sunt lucrate adesea din piele, pe de o parte pentru că aceasta se obține ușor din creşterea animalelor, iar pe de alta datorită climei de munte, a faptului că iernatul animalelor însemna ca cineva să stea mereu în adăposturile de la mare depărtare de vatra satului. În portul brănean se folosește blana oilor, mai puțin pentru încălţămintea şi cingătorile lucrate din piei de bovină (toval) de către meşteri din Mărginimea Sibiului, care se găseau de două ori pe an în târgurile de ţară.

În funcție de prezența sau absența mânecilor, în zona Bran se poartă două tipuri de haine de bază din piele: pieptarul şi cojocul.

Pieptarul nu are mâneci, iar îmbrăcat trece cu puţin peste talie. Este purtat atât de femei, cât şi de bărbaţi, iar vara chiar de către vârstnici, înlocuind leibărica ciobanilor care duc turmele la stânele din golul alpin.

Pieptarul bărbătesc cel mai des întâlnit este pieptarul înfundat, care se încheie fie pe umăr, fie subraţ. Femeile poartă în schimb pieptarul despicat, care se încheie în faţă cu bumbi din piele. Pieptarele au buzunăraşe, în jurul cărora vine și decorul din piele.

Spre deosebire de pieptare, cojoacele au mâneci, fiind despicate în faţă. Le spunem de mărime mijlocie celor care ajung până aproape de genunchi şi cojoace lungi celor care cad până aproape de glezne. Se disting cojoace cu pielea în afară și cojoace cu lâna în afară.

Cojocul de mărime mijlocie, cu pielea în afară, se poartă mai cu seamă la portul de sărbătoare bărbătesc şi femeiesc. Cel cu lâna în afară însă, numit bituşcă, întâlnit şi la mocanii din Poiana Sibiului, este tipic portului pastoral. Cojoacele lungi (bundele) din portul brănean sunt cu lâna în afară, iar ciobanii le poartă și vara și iarna.

În decorul cojoacelor cu pielea în afară, câmpii ornamentali se potrivesc în jurul buzunarelor, iar motivele sunt ordonate în paralel cu marginile piesei. Apar adesea aplicaţii cu fâşii de piele, iar la cele de influenţă orăşenească, garniturile cu blănuri scumpe.

PIESELE CARE PROTEJEAZĂ PICIOARELE

Piesele care protejază picioarele fac parte din ansamblul portului popular şi aparţin de ceea ce numim încălţăminte, pe care o compun printr-o suprapunere de straturi. Stratul care îmbracă piciorul e format din obiele şi ciorapi, peste care se încalţă opincile, cizmele ori bocancii.

Obiala din portul brănean, purtată atât de femei, cât şi de bărbaţi cu opincile, este din ţesătură de dimie (lână ţesută în patru iţe, îngroşată la piuă) şi înfăşoară piciorul până aproape de genunchi. Ciorapii, împletiţi din lână ţigaie, se potrivesc cu cizmele, cu bocancii şi pantalonii pană, răsfrânţi de obicei peste bocanci.

Opincile sunt cel mai vechi tip de încălţăminte, cu urme iliro-traco-dacice şi influenţe slave. Opincile brănene aparţin tipului de opincă cu gurgui, regăsită la portul popular românesc din întregul areal carpatic. Sunt confecţionate dintr-o singură bucată de piele (toval de vită sau piele de porc), modelată pe picior, cu marginile încreţite pentru a cuprinde bine laba piciorului. Opincile se diferenţiază după felul în care se îngurzesc şi după cum se lucrează gurguiul, fiind prinse de picior cu nojiţe din piele sau din lână.

La începutul secolului al XX-lea, în portul de sărbătoare opincile sunt înlocuite de cizme, bocanci şi ghete lucrate de meşterii cizmari din oraşe, care se poartă însă împreună cu piesele costumului tradiţional.

LADA DE ZESTRE

Piesa de mobilier care ocupă un loc distinct în arhitectura locuinței tradiționale și are o funcție utilitar-simbolică legată de cel mai important moment din viața unei familii, căsătoria, lada de zestre a ramas până în zilele noastre un obiect simbol al culturii populare tradiționale, alături de ie, piesa de port purtătoare a stindardului de frumusețe al artei populare.

La căsătorie, părinții tinerilor aveau grija și obligația să pună și temelia gospodăriei prin înzestrarea acestora cu o avere constând - după cum consemnează documentele - din bunuri mișcătoare (podoabe, lucruri, vite) și nemișcătoare (casa, pământ). În satul tradițional brănean era obiceiul ca fata să fie înzestrată cu bunuri mișcătoare, în special cu textile pentru împodobirea interiorului casei, în timp ce băiatul trebuia să primească loc de casă, iar cel mai mic copil al familiei să rămână în gospodaria părinților cu obligația să-i îngrijească până la moarte și să le facă cele cuvenite după trecerea în lumea de dincolo.

Foae de zestre

Încheiată în Șirnea astăzi 2 oct 1932 în localul primăriei comunale în ceia ce privește zestrea ce o dă Ioan Al Benga fiului său Iosif Benga și viitorei sale nurori Aurelia Ion Benga Burlacu, și în ceia ce privește zestrea ce o dă Ioan Benga Burlacu fiicei sale Aurelia și viitorului săce genere Iosif Ion Benga și domiciliați în com. Șirnea, declară ambele părți în fața martorilor după cum urmează.

I Eu Ioan Al Benga dau zestre fiului meu Iosif și viitoarei mele nurori Aurelia Ion Benga următoarele:

a- Pământul ce îl am în fălăsință și casa; mura de la Stanu și toate din dintr casă.

II Eu Ioan Benga Burlacu dau zestre fiicei mele Aurelia și Viitorului meu genere Iosif Ion Benga următoarele:

a- bucata de pământ de la locul numit Lapa trupa în treaga cu hodaia de pe el.

b- bucata de pământ de la Kaiser Gh. Lapeau ce o am cumpărat din licitație trupa în treagă cu aceia că la caz că viitori mostrători ei fi conturbați în posesiunea acestui rămân personal răspunsabil că să le dau o bucata de pământ în loc în valoarea acestei parcele.

c= 8000, opt mii lei bani numerar în două rate 4000 lei la încheierea căsătoriei restul în termen de un an de zile.

d= una vacă — mare.

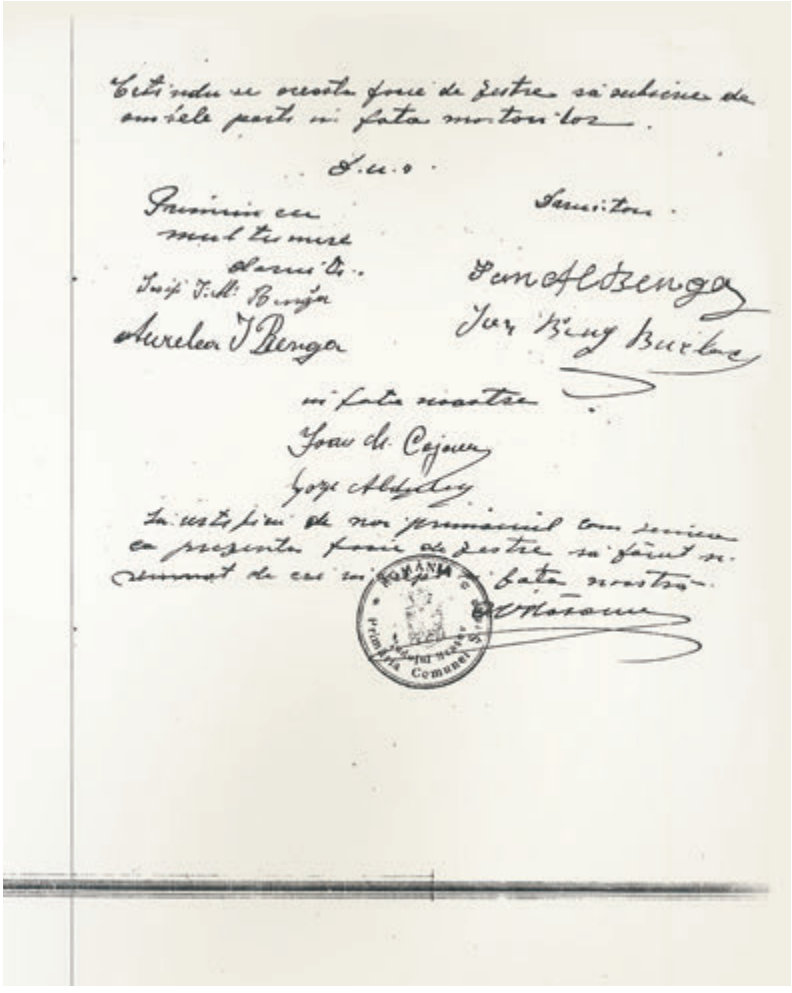

Foaie de zestre din
1932, sat Șirnea

100 de ani de povești de familie, tradiție și migală

Ladă de zestre din 1918, recondiționată. Sat Boholț, Țara Făgărașului.

Zestrea primită de la părinți de către mireasă era așezată în lada de zestre sau lada miresii. Dupa nuntă, lada miresei pusă pe un car frumos împodobit era dusă de mireasă la locuința mirelui, unde aveau să locuiască tinerii după căsătorie. Încărcată cu zestrea primită, lada miresii avea deasupra cele mai frumoase țesături, țoale, covoare, ștergare și perne, în așa fel ca ele să fie văzute și apreciate de oamenii pe lângă care trec. Lada se amplasa în locuință, în casa mare

(camera curată) și în ea se păstrau de-a lungul vieții podoabele cele mai de preț, piesele de port de sărbătoare, iar deasupra țesăturile de interior și pernele pe care la rândul ei tânăra, devenită mamă, le lucra și le pregătea ca zestre pentru fiicele ei, viitoare mirese.

Până pe la jumătatea secolului al XIX-lea, lăzile de zestre erau lucrate din lemn de fag de către meșteri dulgheri, care, pe lângă tehnicile îmbinării lemnului, stăpâneau și arta decorării cu motive geometrice

și florale prin crestare, așa cum le întâlnim și pe grinzile aparente din interiorul locuințelor.

Începând din a doua jumătate a acelui veac, odată cu apariția și în satele brănene a meseriei de tâmplar - sub influența meșterilor specializați din orașele cu populație germană, Brașov și Râșnov - apare și mobilierul pictat. Treptat, în interiorul locuinței țărănești, mobilierul simplu dulgheresc, decorat cu crestături, este înlocuit cu mobilierul pictat, talpa lungă cu spătar, parsechiul (un dulap-blidar) pentru depozitarea alimentelor și vaselor, lada de zestre pictată și cuierul pictat așezat de-a lungul pereților sub grindă și folosit atât pentru haine, cât și pentru vasele de ceramică. Repertoriul ornamental al pieselor de mobilier, pictate cu vopsele de ulei, conține, predominant, elemente vegetale, cel mai frecvent motiv decorativ fiind creanga de măr. Coloritul de fond alternează în registre de verde, roșu-cărămiziu și negru.

Cercetarea unor documente din Arhivele Statului Brașov, existente în traducere în arhiva Muzeului Bran, precum și investigațiile

în colecțiile muzeului și pe teren în satele din zonă unde s-au mai păstrat lăzi de zestre și cuiere pictate, au condus spre concluzia că în satul Șimon, cel mai populat sat aparținător zonei Bran, a existat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea un centru de tâmplari pentru mobilier pictat. Apariția centrului din Șimon este legată de activitatea desfășurată aici de către dascălul Ioan Vartolomei, format în mediul cultural al Brașovului, unde își însușește și limba germană. Bunicul acestuia, Ioan Vartolomei este preot paroh în Șimon până în anul 1789 când moare. Fiii săi Nicolae și Petru pictează în anul 1818 biserica din satul Cheia, după cum

rezultă din pisania situată în pronaosul monumentului. Dintre cei doi frați, Nicolae a fost preot în Șimon, unde a activat și ca pictor, lăsându-ne o frumoasă colecție de icoane pe lemn. Pe Nicolae Vartolomei îl întâlnim într-un document din anul 1827 ca proprietar de munte. Tot el donează terenul din Șimon unde se construiește biserica nouă în preajma evenimentelor de la 1848.

Ioan, fiul preotului Nicolae Vartolomei a fost numit în anul 1830 învățător în satul Șimon. Îl întâlnim în vâltoarea evenimentelor de la 1848 când în satul Șimon are loc o adunare populară. Cu acest prilej, harnicul dascăl își aduce

contribuția la redactarea cererii înaintate magistratului orașului Brașov, în care erau formulate doleanțele brănenilor și consemnează mersul evenimentelor pe una din cărțile de cult păstrate în colecția bisericii noi din Șimon. Pe lângă activitatea didactică, Ioan Vartolomei se va remarca și ca un strălucit pictor. În anul 1848 pictează biserica din Fundata, unde, sub impresia evenimentelor revoluționare pictează scene în care apar și numeroase elemente laice. Și tot de la Ioan Vartolomei se păstrează și cea mai veche piesă de mobilier pictat

Școala de pictură pe mobilier din Șimon

Ladă de zestre pictată de Ioan Scorțea și destinată fiicei sale Ileana

din zona Branului, o ladă de zestre datată 1857.

Aceasta ne duce la concluzia că Ioan Vartolomei introduce la Bran tehnica pictării mobilierului. La școala sa se formează o serie de meșteri de mobilier pictat al căror nume este imortalizat în inscripțiile de pe lăzi de zestre și cuiere, unele păstrate în colecția muzeului brănean. Astfel, între anii 1865-1884 îl întâlnim pe Ioan Heroiu (cuierele pictate din casa mare a gopodăriei cu curte din Peștera). Un cuier purtând data 1876 este pictat de către Ioan

Voinescu, în timp ce fiul acestuia, Nicolae Voinescu își desfășoară activitate la începutul secolului XX (un cuier pictat poartă inscripția Nicolae Voinescu 1925).

Și tot la începutul secolului XX, în satul Șimon îl întâlnim pe Ioan Scorțea de la care se păstrează o bancă pictată, din anul 1906, și o ladă de zestre din anul 1908, destinată fiicei sale Ileana. În această perioadă mai activau Ioan Bădulici în Șimon și Emilian Runceanu în Moieciu de Jos. Sunt printre ultimii meșteri de mobilier pictat întâlniți în satele Branului, pentru că de pe la jumătatea secolului al XX-lea, în interiorul locuințelor noi, altfel structurat, se introduce, treptat, mobilierul de fabrică.

Apariția mobilierului pictat în Șimonul Branului, de unde s-a răspândit în toată zona, a determinat modificări în arhitectura interiorului locuinței țărănești, completat cu frumoase țesături (zăvade, straie, șervete) unde gama cromatică și dispunerea motivelor au creat ambianța în care s-a manifestat în toate împrejurările viața brăneanului. În acest context istoric și de viață cultural-spirituală, lada de zestre a fost podoaba cea mai de preț a familiei brănene.

ŢESĂTURILE TRADIŢIONALE

Ţesutul, ca meşteşug artistic, a apărut din necesitatea omului de a se îmbrăca, de a-şi înfrumuseța spațiul în care trăiește și de a-şi uşura munca. Evoluția meșteșugului este în strânsă legătură cu cele două ocupaţii de bază, agricultura producând materiile prime vegetale, iar creşterea animalelor fibrele textile animale.

Alegerea materiilor prime s-a făcut tot în funcție de climă şi de ocupaţii; la câmpie s-au folosit cu precădere inul şi cânepa, iar la munte (Bran) lâna - cu excepția țesăturilor pentru cămăși, prelucrarea laptelui și păstrarea hranei, care foloseau tot cânepa şi inul.

În Bran, lâna venea de la oile care vărau în munţi şi iernau în sat, iar lâna oilor care iernau în câmpie avea scop comercial. Postavul şi dimia pentru îmbrăcăminte erau confecţionate din lână ţigae, albă şi neagră (sârbă). Pentru acoperitul patului şi învelit, ţesături de perete, de uz casnic şi pentru transportul produselor se întrebuinţa îndeosebi lâna ţurcană şi stogoşă. Cânepa şi inul se cultivau aproape de grădinile de legume, în fiecare gospodărie, iar bumbacul şi mătasea proveneau din comerț.

Pânzeturile pentru acoperit patul și masa, în casele brănene, erau din in sau cânepă și se obțineau prin țesere la război, în două și patru iițe.

Unealta pentru ţesut este războiul, de trei tipuri: războiul vertical, pentru ţesutul covoarelor în sud-vestul ţării, războiul fix orizontal pentru ţesutul cânepii în Muntenia, Oltenia şi Banat, și războiul orizontal mobil, din secolele X-XII, care e folosit în întreg spaţiul românesc, în Bran fiind scos în casă numai după încheierea muncilor agricole de toamnă.

Cel mai frecvent se ţesea în două şi în patru iţe - pânza şi textilele mai simple pentru acoperit patul în două iţe, iar postavul, dimia şi foaia pentru fotă în patru iţe.

După ţesut, produsele erau finisate şi îngroşate în instalaţii acţionate de forţa apei: pive, dârste şi vâltori.

Clasificarea ţesăturilor

În funcție de materia primă din care sunt lucrate, distingem ţesături din fibre animale (lână, păr de capră) și din fibre vegetale (cânepă, in, bumbac, mătase vegetală, borangic).

După cum îi sunt de trebuință omului, sunt: ţesături de uz gospodăresc, ţesături folosite în organizarea interiorului și ţesături ocazionale, folosite în desfăşurarea unor ceremonii şi obiceiuri.

- **Ţesături de uz gospodăresc**

Țesăturile de uz gospodăresc satisfac diversele nevoi care apar în spațiul casnic; sunt ţesături pentru transportul produselor, ştergare „pentru ochi" și „de şters", pânzături şi şervete pentru merinde, ţesături folosite la prelucrarea laptelui și ţesături pentru protejarea animalelor.

- **Ţesăturile pentru transportul produselor sunt realizate din lână, cânepă şi in.**

Pe cai, brănenii puneau desagii, alcătuiţi din două părţi (pentru a „cumpăni" pe spinarea „animalelor de povară"), din lână ţurcană, în culori vegetale, ţesută în patru iţe (apar și culorile „de prăvălie": roşu, lila, roz, verde, galben şi portocaliu). Pentru a căra produse şi merinde (mâncarea pentru cositori, ciobani) este bună și traista, din acelaşi tip de ţesătură. Pentru căratul pe spate, „în crosnie", produsele şi îngrăşămintele naturale se cărau pe pantele repezi în sacii din pânză de cânepa, ţesută în două iţe.

- **Faţa de masă (pânzătura) dreptunghiulară, confecţionată din doi-trei laţi de pânză, a evoluat odată cu organizarea interiorului locuinței.**

La început, în casele cu una sau cu două încăperi, masa joasă, dreptunghiulară, nu se acoperea. Peste măsuţa din camera de locuit vine mai târziu o pânzătură simplă din câlţi de cânepă, care învelea uneori şi merindele. Faţa de masă propriu-zisă apare din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu „camera curată” sau „casa mare”, cu mobilier tâmplăresc orășenesc și masă înaltă cu „pui” (sertar), în care se păstra „foaia de zestre”. La ceremonii şi sărbători se punea o față de masă din pânză de in şi bumbac, ţesută în patru iţe. Apare decorul floral și „în brazi”, și pe urmă cu fir metalic (apar tonuri de roşu, galben, albastru).

Pânzăturile duc la nuntă colacii care însoţesc bradul miresei, fac parte din zestrea miresei, împodobesc masa pe care se pune pâine şi sare în momentul „iertăciunii”, când mirii îngenunchează și cer iertare părinţilor fetei, iar la naşterea copilului se aştern pe masa cu obiecte pentru ursit.

Ţesăturile folosite la prelucrarea laptelui au o importanță deosebită, creşterea vitelor fiind o ocupație de bază în spațiul brănean. Din pânză de cânepă ţesută în două iţe, învelitorile pentru strâns şi stors caşul şi pentru strecuratul laptelui la stână şi zăgârna pentru urdă erau nelipsite în gospodărie.

Ţesăturile folosite pentru protejarea animalelor de tracţiune (cai, boi) erau din lână ţesută în patru iţe, țolicul fiind cel mai des folosit.

- **Ţesături folosite în organizarea interiorului locuinţei**

În casele cu una sau două încăperi (camera de locuit şi tinda), organizarea interiorului locuinței este determinată cu precădere de piesele de mobilier, în timp ce ţesăturile țin mai mult de frig. Odată cu „camera curată”, atenția cade asupra decorului, ca urmare ţesăturile iau locul mobilierului.

- **Ţesături de pat pentru acoperit şi învelit**

După cum sunt țesute și ornamentate, ţesăturile de pat sunt şi cele mai simple. Întâlnim străjacul, ţolul de pat, sarica şi procoviţa (procoiţa).

Cea mai simplă ţesătură este străjacul, din pânză de cânepă ţesută în două iţe. Străjacul se coase ca un sac, se umple cu paie de grâu şi se aşterne pe patul de lemn. Deasupra lui se pune un lepedeu din pânză de cânepă sau un ţol de pat mai subţire.

Ţolul de pat din lână este ţesut în două iţe, compus din două foi de ţesătură și învărgat pe toată țesătura, cu decor geometric, alb-negru. Treptat, câmpul central este încadrat de un chenar cu motive florale, în aceeași cromatică. Comun zonei Bran-Muscel este ţolicul, cu decor „în pătrăţele" alb-negru, care, pe lângă aşternutul patului și învelit, acoperă caii și îmbracă ciobanii vara la munte sau când duc oile la câmpie şi în bălţile Dunării.

Sarica, numită plocad în Muscel, acoperă patul ca piesă decorativă, dar este și învelitoare în nopţile de iarnă. Țesută din lână

ţurcană, în două iţe, sarica este albă, iar din secolul al XX-lea și portocalie sau roşie. Sarica policromă, strai în Bran, este ornamentată complet cu decor în vărgi transversale; apar romburi în tonuri de roşu, galben, mov, liliachiu pe alb și mai rar decorul „în pătrățele” în alb-roşu, alb-roşu-verde etc.

Procoviţa sau procoiţa, tot decorativă, din lână, este țesută în două iţe și învărgată în întregime. Cel mai vechi tip prezintă vărgi transversale, repetete ritmic în alternanţa alb-negru (A-B-A-B), mai apoi în negru-alb-roşu (A-B-C-A-B-C). În prima jumătate a secolului al XX-lea se trece la decorul „încadrilat”, în tonuri de roşu şi portocaliu, alternând cu negru şi alb.

Ţesături de perete

Țesăturile de perete decorează locuinţele din zona Bran-Muscel şi cele dâmboviţene de pe Valea Ialomiţei, cele mai folosite fiind cele care le protejează de frig: scoarţa, ţolul, velinţa, covorul, plus ştergarul de perete cu rol decorativ.

Cea mai veche este scoarţa (zăvastă în Bran). Țesută în două iţe, din lâna toarsă sau bumbac, acoperă de regulă cei patru pereţi ai camerei de locuit. Câmpul ornamental cuprinde toată ţesătura, motivul fiind rombul cu contur zimţat - la alb şi negru se

adaugă roşu şi portocaliu (din plante). Foaia de perete este cea mai simplă dintre scoarţe, care uneori acoperă doar peretele din dreptul patului.

Mai evoluată este velinţa, în Bran şi Muscel fiind aproape pătrată, cu câmp central în romburi concentrice de diferite mărimi, încadrat de chenare preluate din covorul oriental (furci şi cârlige alternând ritmic cu simboluri religioase - prescuri). Apar culorile vii de „prăvălie", la chenar în tonuri de roşu, mov, galben, negru pe fond verde, și la câmpul central în tonuri de verde, galben, mov, roz pe fond roşu aprins.

De la velinţă evoluează covorul, la început cu decor în romburi de culoare maro, ştiute ca „marouri” în satele de jos ale Branului, iar în faza finală cu decor floral stilizat. La ornamentare s-a folosit la început arniciul alb, roşu şi negru, iar pe la sfârşitul secolului al XIX-lea lânica. În secolul XX apar mulineurile policrome de la prăvălie.

Ştergarele sunt folosite la activităţi de zi cu zi: ştergare „de ochi”, pentru merinde, pentru diverse ocazii ceremoniale, pentru a decora locuinţa. Ştergarele sunt ţesute din cânepă, mai rar din in, mai târziu din bumbac de la prăvălie. De la vărgi în roşu-negru pe fond alb se ajunge la tonuri de bleumarin şi portocaliu.

În zonele Bran şi Muscel, ştergarele de perete sunt legate în „fluture” deasupra icoanelor sau în jurul farfuriilor de pe cuierul pictat, iar în Bran apar și ştergarele prinse în fluture unul sub celălalt, pe peretele opus intrării.

În adaptarea satului românesc la modern, ţesăturile tradiţionale în zona Bran-Muscel sunt treptat înlocuite de produse industriale, care nu mai împărtăşesc însă funcţia decorativă, estetică şi adesea simbolică a componentelor artei populare - și nici taina meșteșugului.

DEȚINĂTORII DE COMORI

Angela Amecke

O iubitoare a portului românesc și a tradițiilor

Colecția **Angela Amecke**

Colecția **Angela Amecke**

Simbolul sacrului pe iile din Poarta Carpaților

Ie din Șirnea, veche de peste 80 de ani, atipică prin cromatică și motivul frunzei de stejar cusut pe ea. Stejarul simboliza legătura între cer și pământ, rai și iad.

Colecția Elena Călăican - sat Șirnea, comuna Fundata

Colecția **Elena Călăican**

Colecția **Elena Călăican**

Povestea firului de borangic

În lăzile de zestre ale fetelor de măritat se găseau marama şi cămaşa cu altiţă cusută cu fir subţire de borangic alb sau gălbui.

Colecția Elena Călăican
Sat Șirnea, comuna Fundata

Ia de Bran cu alesătură

Ia brăneană e mai decorată, iar locurile libere dintre rîuri se acoperă cu fluturi strălucitori și fir de genel.

Colecția Elena Călăican

Colecția **Elena Călăican**

Colecția **Elena Călăican**

Lada de zestre și istoria unei familii

Costum cusut de Jinga Maria ca zestre pentru fiica sa

Colecția Veronica Răuță, Dragoslavele

Colecția **Georgiana Andrei**

Colecția **Georgiana Andrei**

Influențele muscelene în costumul brănean

Costum de Muscel, cu ia cusută ”pe gras”, vechi de 80 de ani.

Colecția Georgiana Andrei

Colecția **Ioana Aldulea**

Colecția **Centrul de Ecologie Montană**

Colecția Georgiana Andrei

Costumul de mireasă al străbunicii Georgianei, zona Muscel

Colecția Ioana Aldulea

Ie cu pumnași întorși.

Sat Cheia, comuna Moieciu

Colecția **Ioana Aldulea**

Colecția **Ioana Aldulea**

Colecția **Voinescu Mărioara**

Colecția **Ioana Aldulea**

Colecția Voinescu Mărioara

Costumul de Șirnea poartă cel mai pregnant influențele portului muntenesc

MOTIVUL **STEAUA NORDULUI** ȘI MOTIVUL **UNDA APEI**

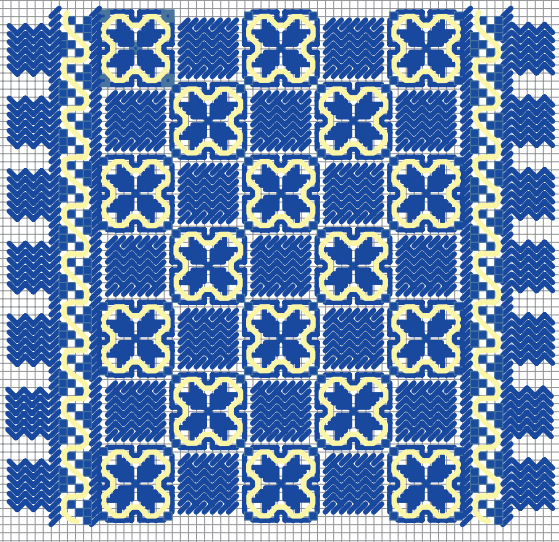

Model tradițional

Steluța și Unda Apei

Motivul **Steaua Nordului**

Se numeşte şi Colul morii sau Steluța în opt colțuri şi este un simbol foarte des întâlnit în cultura populară românească dar și în alte culturi.

Simbolizează motorul timpului și energia regeneratoare.

Este călăuza, singurul punct fix, reper al păstorilor şi navigatorilor: Steaua Nordului, fără de care s-ar rătăci.

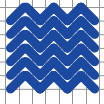

Motivul **Unda Apei**

Sub forma liniilor ondulate sau în zig zag, reprezintă trecerea timpului. Motivul are sens de revenire, întoarcere la izvor, adică de trecere de la aparenţe la realitate, de la formă la esenţă.

MOTIVUL
COARNELE BERBECULUI

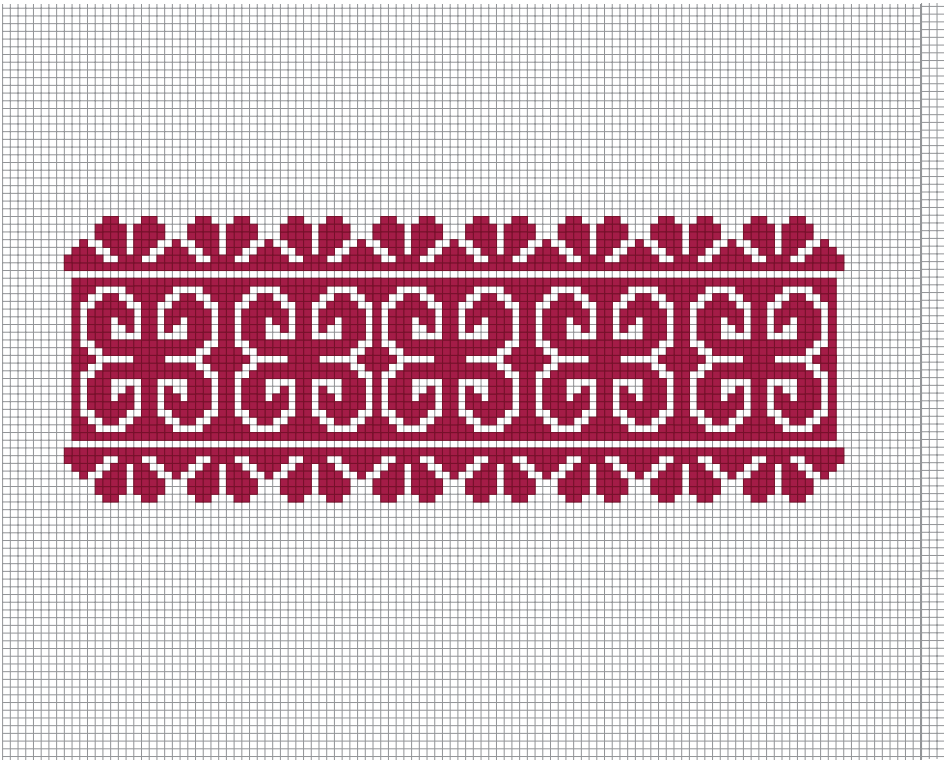

Model tradițional

Coarnele berbecului

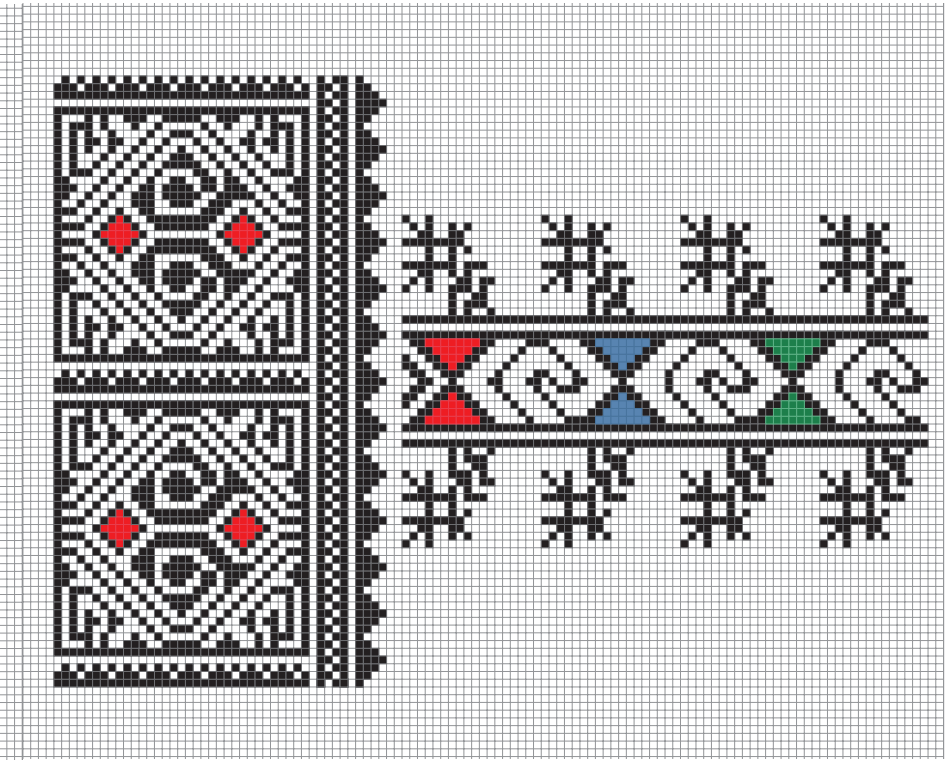

Model tradițional

Coarne, Colți și Romburi

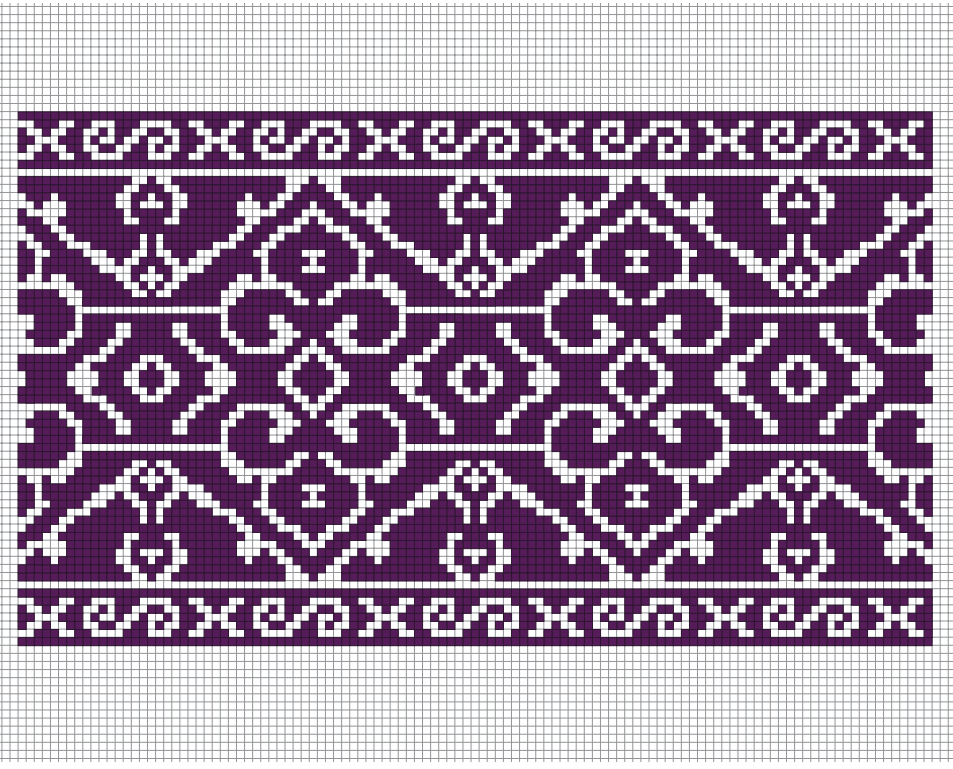

Model tradițional

Coarnele berbecului, S-uri și Foarfeci

Motivul
Coarnele berbecului

Reprezintă puterea şi forţa; întruchipează principiul fertilităţii; asociat reînnoirii timpului.

Berbecul este purtător de valori mitice - asociat şi regalităţii; el se evidenţiază în turmă prin coarnele sale. Esenţa acestui animal este concentrată în coarnele sale, care pot astfel deveni un substitut al animalului.

După dispunerea lor, au următoarele semnificaţii:

Opuse - ilustrează lupta pentru supremaţie;

Înşiruite - reprezintă turma, avuţia ciobanului;

În buchete - amintesc de jocul mieilor primăvara.

MOTIVUL
CÂRLIGUL CIOBANULUI

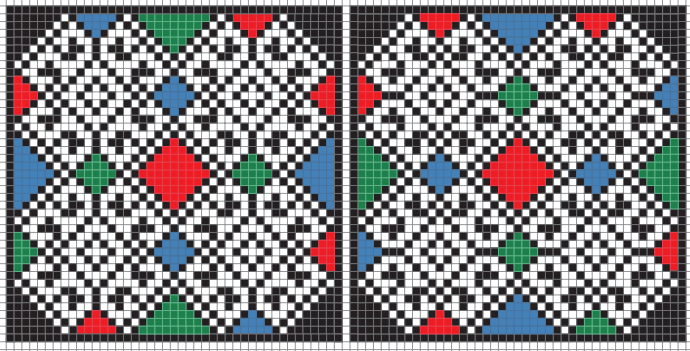

Model tradițional

S-uri și Romburi

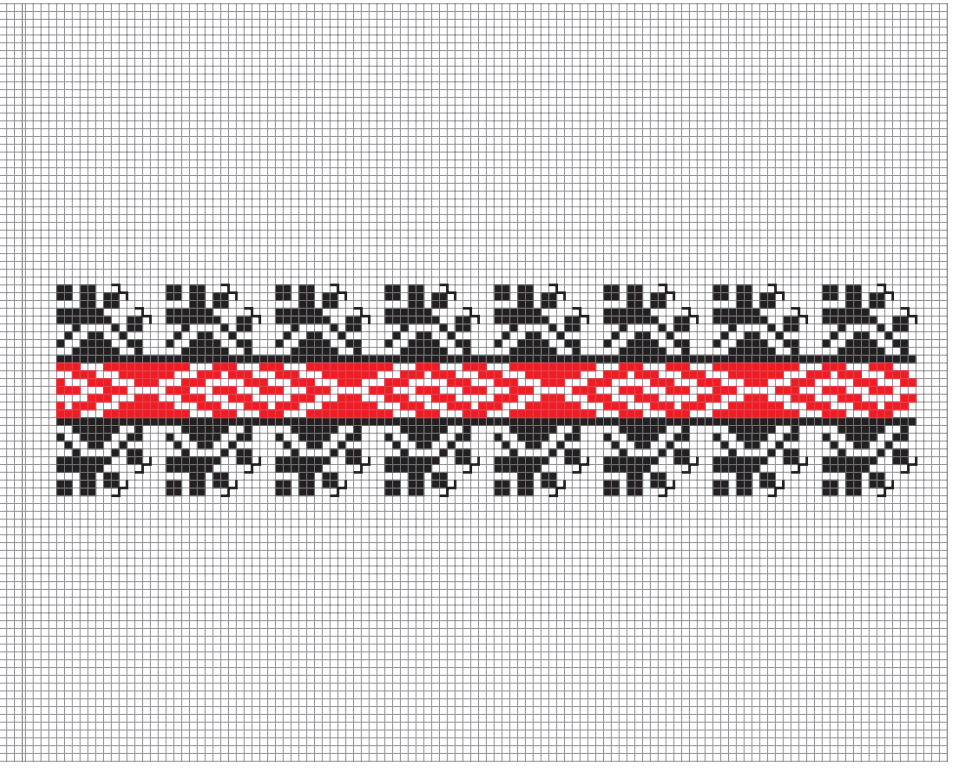

Model tradițional

Cârligul ciobanului și Colții lupului

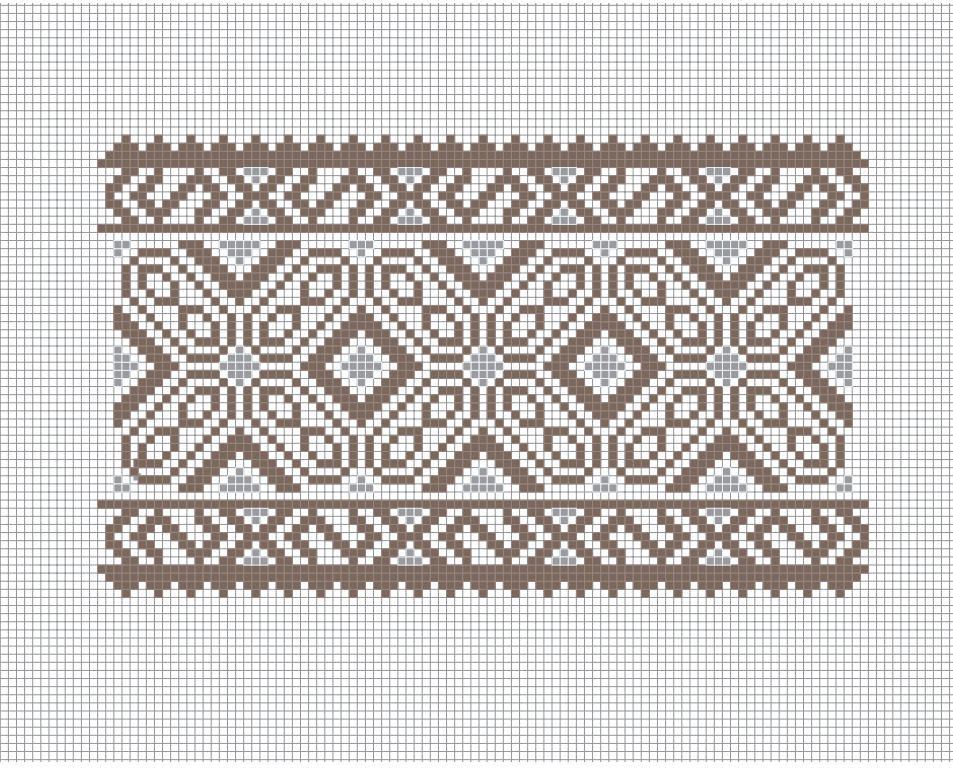

Model tradițional

Romburi și Cârligul ciobanului

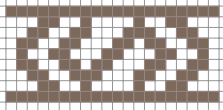

Motivul
Cârligul ciobanului

Un motiv skeomorf (reprezentare a obiectelor sau uneltelor făurite de mâna omului) dar şi social (inspirat din activitatea social-economică), cu forma literei S.

A fost cusut de toate popoarele care au făcut transhumanță. Adesea este folosit în grupuri de câte 2 sau 4, înseamnând că oaia rătăcită s-a întors la turmă.

MOTIVUL
CALEA RĂTĂCITĂ

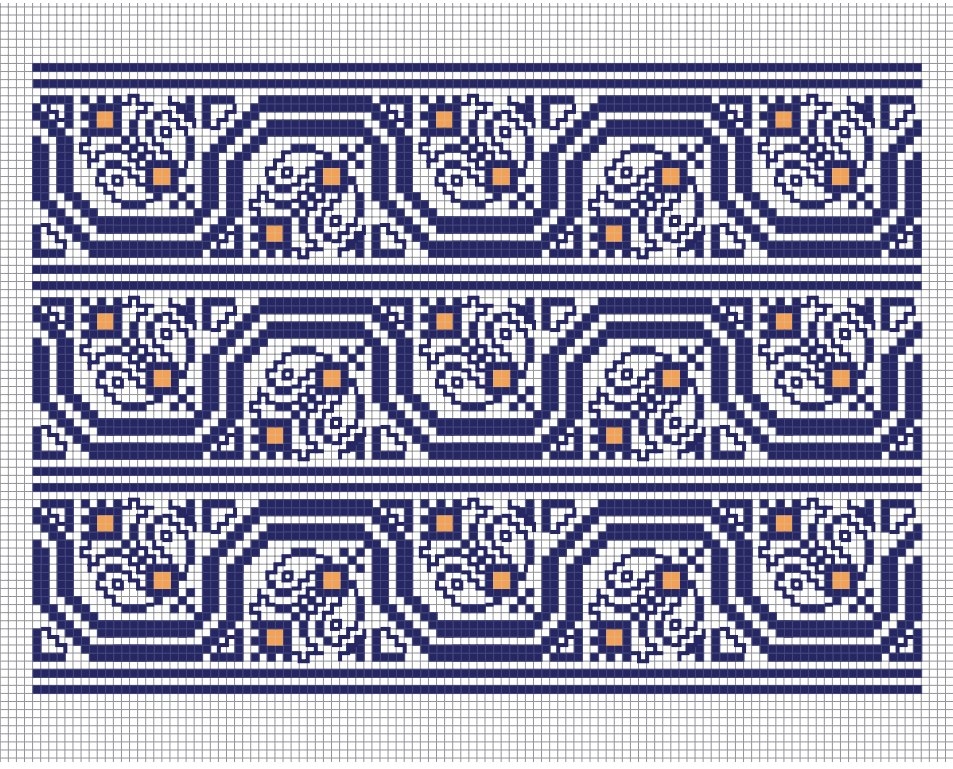

Model tradițional
Calea rătăcită

Motivul
Calea rătăcită

Este unul dintre cele mai vechi motive și reprezintă infinitul, o pierdere în infinit.

MOTIVUL
FRUNZA DE STEJAR

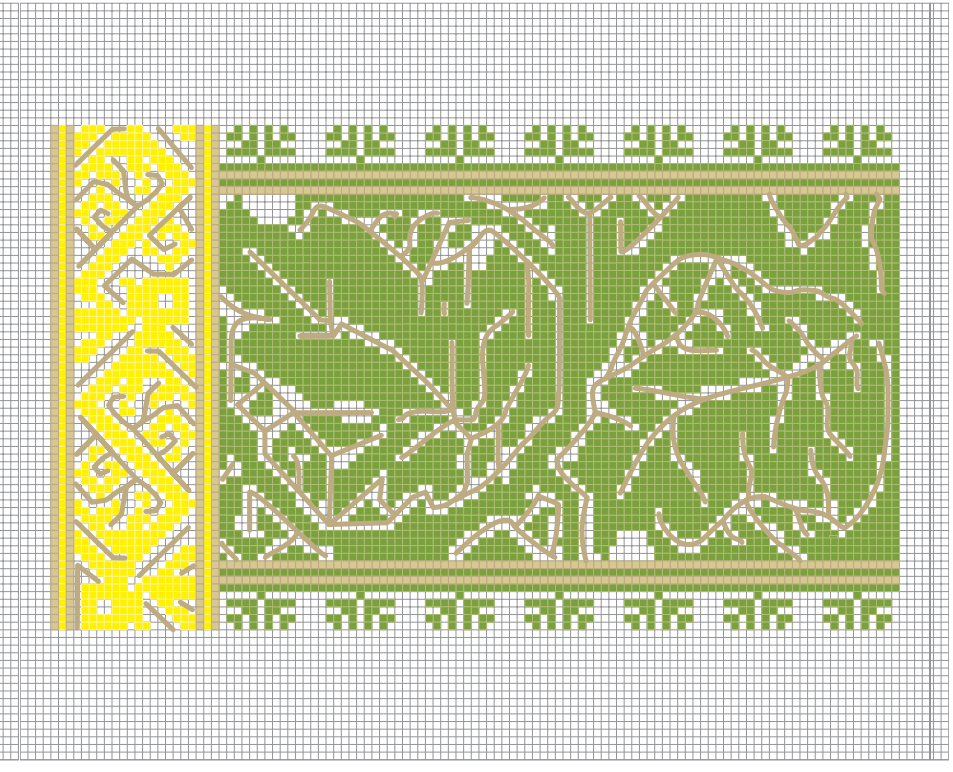

Model tradițional

Frunza de stejar

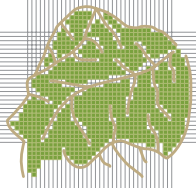

Motivul
Frunza de stejar

Arbore sacru în nenumărate tradiţii, cu trăsături predominant masculine, stejarul este învestit cu privilegiile supremei divinităţi cereşti din pricină că atrage trăsnetul şi simbolizează măreţie, protecţie, putere şi durabilitate, fiind sinonim cu forţa. Stejarul este, prin excelenţă, figura axei lumii şi un instrument de comunicare între Cer şi Pământ.

Sugerează ideea că viaţa şi moartea curg împreună, că murim, puţin câte puţin, din clipa în care ne-am născut.

MOTIVUL
ROMBUL

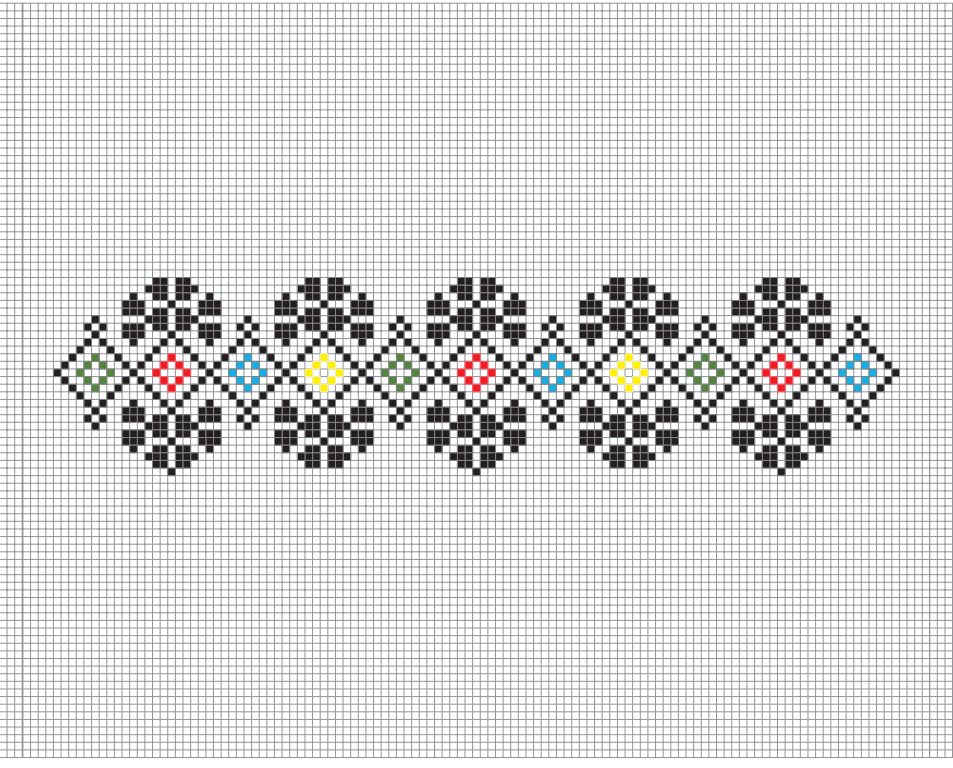

Model tradițional

Romburi înflorate

Motivul **Rombul**

Unul dintre cele mai vechi ornamente de pe teritoriul țării noastre, un simbol feminin care este și semnul sacru al fertilității solului, dar reprezintă şi înţelepciunea.

Motive și simboluri preluate și digitizate de comunitatea Motive tradiționale din Țara Bârsei și împrejurimi (doamnele Antonela Lungu și Melinda Puskás)

Glosar

AJUR: *Broderie pe o țesătură obținută prin scoaterea firelor din urzeală sau din bătătură.*
ALESĂTURĂ: *Procedeu de ornamentare prin separarea și îmbinarea cu mâna, după un model, a firelor de urzeală și de bătaie; motiv decorativ colorat, realizat astfel.*
ALTIȚĂ, altițe: *Porțiune ornamentată prin alesătură sau prin cusătură în partea de sus a mânecilor iilor.*
ARNICI: *Bumbac răsucit într-un singur fir și vopsit în diferite culori, întrebuințat la cususul înfloriturilor pe cămăși, pe ștergare etc.*
BETE/BRĂCIRI: *Cingătoare îngustă și lungă (țesută, mai ales din lână, cu alesături) cu care se încing țăranii și țărăncile peste mijloc de mai multe ori, de obicei peste brâu.*
BITUȘCĂ: *Cojoc țărănesc scurt până la curea (fără mâneci).*
BRĂCIE (BRĂCEA): *Cingătoare lungă de lână, înflorată cu mărgele și fluturi, ce se poartă obișnuit peste brâu.*
CALEA RĂTĂCITĂ: *Motiv de cusătură/broderie pe cămăși reprezentând Calea Lactee.*
CATRINȚĂ: *Obiect de îmbrăcăminte din portul național al femeilor românce, care servește ca fustă sau ca șorț și care constă dintr-o bucată dreptunghiulară de stofă adesea împodobită cu alesături, cu paiete.*
CAȚAVEÍCĂ : *Haină țărănească scurtă (îmblănită), cu mâneci largi, purtată de femei; scurteică.*
CĂPTUF/CĂPTUH: *Căptușeală de pânză pentru piepții și spatele cămășilor țărănești.*
CIOARECI: *Pantaloni țărănești strânși pe picior, din pănură sau din dimie, adesea împodobiți cu găitane.*
CIZME "BILGĂR": *Cizme barbătești, militare, cu carâmb înalt.*
COLȚIȘORI: *Dantelă lucrată cu acul sau cusătură, aplicată la guler, la mâneci sau la poalele cămășii.*
DIMIE: *Țesătură groasă de lână (albă), folosită la confecționarea hainelor țărănești; aba, pănură.*
FOTĂ: *Piesă a costumului popular românesc (bogat ornamentată) purtată de femei, formată dintr-o țesătură dreptunghiulară de lână care se petrece în jurul corpului, ținând locul fustei, sau din două bucăți de stofă acoperind partea din față a corpului (ca un șorț) și pe cea din spate.*
LAIBĂR/ LEIBĂRICĂ: *Haină țărănească (de postav) scurtă până în talie, strânsă pe corp și de obicei fără mâneci; lăibărac. * (Reg.) Manta lungă și largă pe care o purtau în trecut boierii și negustorii. – Din săs. leibel.*
LÂNĂ ȚIGAE: *Lână cu fir scurt și creț, moale, mătăsos.*
LÂNĂ ȚURCANĂ: *Lână cu fir lung, gros și aspru.*
MÂNECAR: *Haină țărănească scurtă, de stofă, de blană sau de pânză, cu sau fără mâneci.*
MOTIV SCHEOMORF: *Reprezentări ale unor obiecte din universul cotidian al țăranului român.*
MULINEU: *Fir de brodat/cusut obținut prin răsucirea a două sau mai multe fire de mătase pentru a obține un fir mai uniform, cu aspect mai frumos și cu o rezistență mai mare.*
NĂVĂDEALĂ: *A trece firele urzelii prin ițe și spată, în ordinea cerută de modelul țesăturii (la războiul de țesut).*
OBÂNZICĂ: *Guler îngust al iei/ cămășii populare încrețită la gât.*
OBIALĂ, obiele: *Bucată de pânză sau de postav cu care țăranii (uneori și militarii) își înfășoară laba piciorului, în loc de ciorap sau peste ciorap.*
PAVĂ, pave: *Petic de pînză, postav etc, pătrat sau rombic, pus la răscroială pentru a lărgi mînecile unei cămăși.*
SPETEAZĂ: *Scândură cu care se ridică firele de urzeală când se țese cu alesături.*
STOGOȘĂ: *Lână care provine de la oaia stogoșă, cu firul lung, gros și drept.*
ȚUȚUIANĂ: *Pălărie purtată de ciobanii transilvăneni (v. mocan).*
VÂLNIC: *Fotă încrețită în talie și despicată în față, care aparține portului popular oltenesc.*
ZEGHE: *Postav gros din care se fac unele haine țărănești. *Haină țărănească lungă, împodobită uneori cu găitane negre, care se poartă în ținuturile muntoase. * Haină făcută din piele de oaie, cu care se îmbracă ciobanii; șubă.*

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. *** ***Arta populară românească***,
Editura Academiei, RSR Bucureşti, 1969

2. Bănăţeanu, Tancred, ***Prolegomene la o teorie a esteticii artei populare***,
Editura Minerva, Bucureşti, 1985

3. Bâtcă, Maria, ***Costumul popular românesc***,
Bucureşti, 2006

4. Bâtcă, Maria, ***Însemn şi simbol în vestimentaţia ţărănească***,
Casa Abeona, Bucureşti, 1997

5. Dunăre, Nicolae, ***Ornamentica tradiţională comparată***,
Editura Meridiane, Bucureşti, 1979

6. Florescu, Florea, Bobu, ***Geneza costumului popular românesc***,
în Studii şi cercetări de istoria artei, VI, nr.1, 1959

7. Formagiu, Hedwig, Maria, ***Portul popular din România***,
Muzeul de Artă Populară, Bucureşti, 1974

8. Irimie, Cornel, ***Portul popular din zona Branului,***
Editura Meridiane, Bucureşti, 1960

9. Marinescu, Maria, ***Arta populară românească***
- Ţesături decorative, Editura Dacia, Cluj, 1975

10. Petrescu, Paul, ***Costumul popular românesc din Transilvania şi Banat***,
Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1959

11. Petrescu, Paul, ***Scoarţe româneşti***,
Editura Meridiane, Bucureşti, 1966

Poarta Carpaților, deschide lumea către plimbare și descoperire

Poarta Carpaților este ecodestinația turistică care acoperă zona Fundata-Moieciu de Sus, un demers de redefinire a zonei implementat de Fundația Centrul de Ecologie Montană și Primăria Comunei Fundata în anul 2017.

De ce ecoturism? Pentru că ecoturismul oferă posibilitatea de a călători şi cunoaşte în mod direct şi autentic natura şi tradiţiile locale, pentru că activitatea turistică produce un impact minim asupra naturii şi culturii locale, pentru că turistul beneficiază de servicii locale (cazare, masă, ghizi, transport, artă populară, agrement etc) – ceea ce îi asigură vizitatorului o experienţă specială de înţelegere a elementelor naturii şi culturii locale, contactul cu localnicii.

Zona Fundata-Moieciu de Sus este o destinație turistică în special de week-end și de sărbători, iar oferta turistică nu-i oferă turistului posibilitatea să experimenteze și să descopere cu adevărat potențialul ecoturistic al zonei. O discrepanță dată de lipsa serviciilor adiacente cazării și servitului mesei, precum: plimbări de descoperire și interpretare a naturii, plimbare cu căruțele cu cai, practicarea de sporturi de munte cu impact minim asupra mediului (schi de tură, drumeție, mountainbike etc), artizani locali, prezența de situri culturale și naturale, existența unei hărți locale care să ajute la orientarea în zonă etc. CEM a reușit ca prin cîteva proiecte să coaguleze toate aceste nevoi și cerințe turistice, realizând o infrastructură de vizitare: poteci de drumeție, marcarea și panotarea unor puncte de interes din patrimoniul local, crearea unor hărți turistice tipărite și online și organizarea unor evenimente care să pună în valoare toată această bogăție naturală și culturală a zonei (EcoMarathon, Festivalul de Ecoturism, CrăciunFest etc).

În procesul de valorificare a potențialului ecoturistic al zonei se înscrie și proiectul ”Comorile lăzilor de zestre din Poarta Carpaților”, în care CEM a conturat două trasee culturale de descoperire a păstrătorilor vechilor meșteșuguri brănene, muzee particulare care pun în valoare patrimoniul cultural material și imaterial local, colecții de port tradițional păstrate cu grijă în lăzile de zestre.

Vă invităm să (re)descoperiți zona Poarta Carpaților cu ochii ecoturistului!

Mihai Orleanu, Președinte CEM

Echipa

DR. IOAN PRAOVEANU
Etnograf, consultant proiect

RAMONA GANEA
Manager proiect

NATALIE ORLEANU
Vicepreședinte CEM

MIHAI ORLEANU
Președinte CEM

IOANA ALDULEA
responsabil financiar proiect

DENISA STOIAN
Responsabil comunicare proiect

ALINA BOBU
Fotograf proiect

DIANA BOBEȘ
Grafic designer proiect

DEȚINĂTORII DE COMORI

ANGELA AMECKE ȘI DRAGOȘ GRĂDINARU - *sat Măgura,* **CORNELIȚA ROBU** - *Moieciu de Sus,*
FAMILIA CORNEA - *Moieciu de Sus,* **FAMILIA ALDULEA** - *sat Cheia, Moieciu,*
VERONICA RĂUȚA, *(cusute de Jinga Maria, bunica)* - *Dragoslavele,* **ELENA CĂLĂICAN** - *Șirnea,*
MARIA STOIAN - *Fundata,* **MĂRIOARA VOINESCU** - *Șirnea,*
GEORGIANA ANDREEA ANDREI - *Muscel,* **DENISA STOIAN** - *Fundata*

IUBITORII DE COMORI

VALERIA ORLEANU, CORINA GIURGIA, ANDREI GIURGIA, CARMEN NECHIFOR, MIRUNA CORNEA, IOANA ALDULEA, REBECA ALDULEA, ANDRA IOANNA PUCHIANU, RADU NAN, LUCIAN LITEANU, IOANA LUNGOCIU, ANCA TIMIȘ, LIANA STĂNESCU, WILLI ROHRER (ELVEȚIA), BELLAZMIRA, GARCIA (SPANIA), PRIETENI DIN SUA, BELGIA, FRANȚA

Cuprins

Foto Mihai Benea

Portul Popular Brănean	**3**
Costumul femeiesc	11
Costumul bărbătesc	33
Hainele de deasupra	47
Piesele care protejează picioarele	59
Lada de zestre	**63**
Țesăturile tradiționale	**79**
Deținătorii de comori	**97**
Motive tradiționale	**116**

Alte surse foto: CEM și Mihai Benea

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitea beneficiarului finanțării.

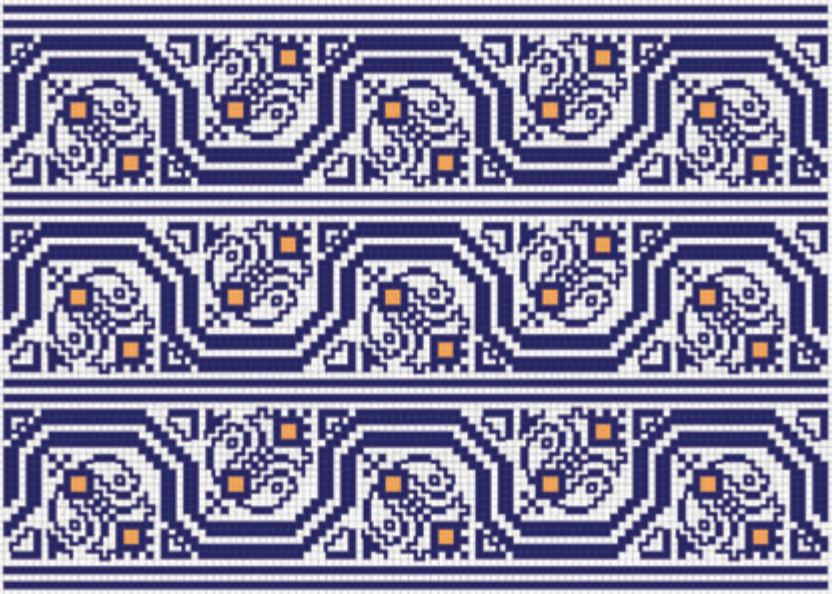

Model tradițional „Calea rătăcită”
Comuna Moieciu, Sat Măgura
Colecția Angela Amecke

Mai multe informații pe **www.poartacarpatilor.ro**

Traseu Cultural 2

11. Stâna Cultura Pastorală - Ferma Bangala
Fundata

12. Tâmplăria lui Zenofe
Fundata

13. Plăpumăreasă - Genovica Voicu
Fundata

14. Prelucrarea lânii - Stoian
Fundata

15. Muzeul Etnografic - Maria Stoian
Fundata

16. Atelier broderie - Puiu
Fundata

17. Restaurant Casa Muntelui
Fundata

18. Țesătorie - Elena Călăican
Șirnea

19. Prelucrarea laptelui - Ferma Căciulă
Șirnea

20. Broderie - Mărioara Voinescu
Șirnea

21. Muzeul Etnografic - Frunteș - Clădire Veche
Șirnea

22. Gustare brânzeturi - Ferma Calaican
Șirnea

23. Muzeul Etnografic - Frunteș - Școala Fundata
Șirnea

24. Monumentul Eroilor
Șirnea

Areal arhitectura tradițională in situ
Fundățica.

FUNDAȚIA CENTRUL DE ECOLOGIE MONTANĂ
Moieciu de Sus 125, Brașov, România
e-mail: orleanu@cem.ro
Concept grafic/tehnoredactare: Diana Ioana Bobeș
Fotograf proiect: Alina Bobu
Editura/Tipografia: